

MUNKÁSMOZGALMAK

ÉS

ÁLLAMRENDSZET

ÍRTA ÉS A BUDAPESTI M. KIR. ÁLLAMRENŐRSÉG TISZT-
KÉPZŐ TANFOLYAMÁN ELŐADTA

KAVEGGIA BÉLA

KERÜLETI KAPITÁNY

BUDAPEST, 1912.

ORSZÁGOS KÖZPONTI KÖZSÉGI NYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

(VI., GYÁR-UTCA 40.)

Tartalom-jegyzék.

Előszó.

Oldal

A politikai vagy állami rendészetről általában.....7

I. FEJEZET.

II. FEJEZET.

A gyülekezési és egyesülési jogról:

1. A gyülekezési jog gyakorlásáról.....11

2. A rendőrhatalóság diszkreczionális joga a népgyűlések engedélyezése körül13

3. Mik a hatósági biztos teendői nyilvános gyűléseken?.....18

4. Az egyesületek ellenőrzése.....24

III. FEJEZET.

A sztrájkmozgalmak rendszete.....32

IV. FEJEZET.

Az utczeni felvonulások, népcsoportosulások, tüntetések és zavargások rendszete40

V. FEJEZET.

Nyilvántartás.....50

VI. FEJEZET.

Nemzeti rendszet.....53

Egyéb államrendszeti feladatok.....54

Befejezés55

ELŐSZÓ.

A társadalmi élet szociális mozgalmi mind nagyobb hullámokat vevén, aktuális dolog az államrend zavartalan megóvásának módját és mikéntjét ismertetnem, s az államrendészeti tevékenység terepével és eszközeivel foglalkoznom.

Ezen nagyfontosságú tárgynak tüzetes ismertetése nem czéлом és meghaladja erőmet; s kis munkám kibocsátásának czélja csupán csak az, hogy kartársaimnak és az érdeklődőknek tájékoztatást nyújtsak és némi direktívát adjak a tekintetben, hogy legkiváltképen a szociális élet munkásmozgalmával szemben mily államrendészeti tevékenység kifejtése szükséges, s mily módon és irányban kell annak megnyilvánulnia a nélkül, hogy ellenszenvessé és illiberálissá váljék.

Azért csakis a budapesti m. kir. államrendőrség tisztképző tanfolyamán megtartott és meglehetősen szűkre szabott előadásaim anyagának némi kibővített ismertetésére szorítkozom.

Foglalkozom különösen a gyülekezési jog mikénti gyakorolhatása körüli államrendészeti teendőkkel, az egyetek feletti felügyeletet és ellenőrzést meghatározó gyakorlati és tételes szabályok ismertetésével, a sztrájkmozgalmak és az utczai felvonulások, népcsoportosulások, tüntetések és zavargások rendészetével, a nemzetiségi rendszettel. Közlöm a vonatkozó összes érvényben lévő

tételes jogszabályokat és ismertetem a kialakult fennálló joggyakorlatot.

És mert meggyőződésem, hogy az állami és társadalmi rend fentartása: alapja a népjólétnek és az ország boldogulásának; s az államrendészeti tevékenység helyes ellátását és betöltését a rendőrhatalóságok egyik legfontosabb feladatának tartom: addig is, míg nagy munkám, mely tüzetesen és egészében tárgyalni fogja ezen kérdést, teljesen elkészül, közreadom könyvemet azon reményben, hogy ha csak némiképp is útmutatást és irányítást nyújthatok kartársaimnak az államrendészeti tevékenység helyes és czélirányos gyakorlása tekintetében, nem végeztem haszontalan és fölösleges munkát!

Budapest, 1912. június 1-én.

Kaveggia Béla

kerületi kapitány.

I. FEJEZET.

A politikai vagy állami rendszetről általában.

A rendszert osztályozása azon forrásokra való tekintettel történik, melyekből az egyénre, a közületre, vagy államra hármozható veszélyek származnak. A magasabb rendű, egyesületekből, tömegmozgalmakból eredhető s a közület vagy állam rendjét erősebben megrendíteni képes veszélyekkel szembenálló és szembeálló tevékenység: a politikai vagy állami rendszert.

Az államrendszert ismét az egyesületek és tömegmozgalmak különféle módjai és nemei szerint osztályozandó. Így van egyesülési, gyülekezési rendszert, munkásbérmozgalmak, csoportosulások, felvonulások, népmozgalmak, népszavargások stb. rendszere.

A népszavargások államrendszetében államrendszeti jog: a kivételes jogállapotok elrendelése, ostromállapot kimondása, rögtönítelő bíraskodás, a királyi biztosság. Ha az állami és társadalmi rend s az összes jogrend nagyméretű megzavarásától és felforgatásától tartani lehet, az államrendszert joga az utóbb említett kivételes eszközök igénybevehetőire is kiterjed. Természetesen az egyesülési és gyülekezési rendszert jogához tartozik indokolt szükség esetén az egyesülési és gyülekezési jognak kivételes felfüggesztése is.

Állami vagy politikai rendszeti tevékenység még a nemzeti-ségi rendszert, úgyszintén a sajtó rendszere.

Az egyesülési és gyülekezési szabadsággal való esetleges visszaélések meggátálása az államrendszert egyik legfőbb feladatát képezi.

E tekintetben különösen éber figyelmét és örökösét igénylik az államrendszetnek a szociális élet munkásmozgalmi, melyeknek helyes mederben tartása az államnak nagy és komoly feladatát képezi. Meri nagyrészt ettől függ a társadalmi rend és egyensúly zavartalan fentartása.

A szocializmus mint társadalmi jelenség, — mint Stein Lőrincz munkájában azt tüzetesen és meggyőzően kimutatta, — mindig létezett. Csupán megnyilatkozási módjai voltak az egyes korszakokban és századokban más és másfélék aszerint, amint az egyes korszakok társadalmi berendezései is különbözők voltak.

Minden korszakban más- és másféleképen nyilatkozott meg a szocializmus eszméje.

Az ó-korban a rabszolgaság elleni harcban s e szolgaságból való kiemelkedés lépcsőinek kiküzdésében, a középkorban a jobbágyság küzdelmében s a földműves pórság lázadásában, az újabb korban az egyes jogok hián lévő társadalmi osztályok harcában, mely a társadalmi válaszfalak lerontására irányult. A legújabb korban, napjainkban pedig megnyilatkozik, — különösen az ipari berendezésű társadalmakban, — a tőkének a munkával való harcában s az ipari munkások küzdelmeiben..

Alapelve és végcélja: A létező társadalmi rend megdöntésével egy új, jobb, más alapokra fektetett és más berendezésű társadalmat alkotni.

Az aránytalan vagyonmegosztás, a tőkének a munka feletti túlsúlya, a társadalomnak osztályokra való tagoltsága, az egyes osztályok közötti határvonalak s az alsóbból a magasabba való juthatás nehézsége mind nagyobb tápot adnak a mozgalomnak. A szociális irányú munkásmozgalmak az egyletek útján, népgyűléseken, sztrájkokban, felvonulások és tüntetések alakjában nyilvánulnak meg. Az államrendészet feladata ezen megnyilvánulásokat figyelemmel kísérni s az esetlegesen az állami és társadalmi rend nagyobb megrázkódtatását előidézhető áramlatot helyes mederbe terelni. Mert a munkásság zöme a fennálló társadalmi rend keretein belül helyzetén akar csupán javítani, a tőkével egyenlő rangú, egyenlő díjazású termelési tényezővé akarja tenni a munkát is.

Ezen folytonos harcnak azonban gyakran támadnak hivatatlan vezérei is. Ezek egyrésze kenyérkereső pályává tette a munkásnép izgatásának mesterségét. Elérhetetlen utópiák hangoztatásával, — csillogó színben tüntetve fel a jövőt, — igen sokszor félrevezetik a munkásságot s ennek következménye lehet aztán, hogy az elámított tömeg belátás nélküli akciója a köz- és államrend megbontásához vezethet.

Ezen szocialista agitációknak helyes mederben tartása s az agitátorok működésének figyelemmel kísérése szintén nagy és fontos feladata a rendészeti hatóságoknak.

A rendőrhatóságok kötelessége az ország józan munkásnépét a tévtanokat hirdető lelkiismeretlen agitátorok káros befolyásolhatásától távol tartani, a helyes, okos, ország és nép érdekében való szociálpolitikát a munkásnépnel irányítani, az ipari és földmunkások mozgalmait az állami és társadalmi rend keretein belül tartani. És igen sok egyéb, államrendészeti szempontból rendkívül fontos teendők a munkáskérdéssel, gyülekezési jog

gyakorlásával kapcsolatosan, az egyesületi jog és egyleti ügyek kezelésével együttesen hárulnak a rendőrhatalóságokra.

És a rendőrhatalósági ténykedésekben igen gyakran a rendőrséget a közigazgatási jog szerint megillető diskreczionális jog érvényesíthető.

Mint hogy pedig diskreczionális jogot helyesen gyakorolni a legkényesebb és legnehezebb feladatok egyike, ezért az államrendészeti tevékenységnek helyes elvégzéséhez és betöltéséhez tudás, megfelelő gyakorlat, szociális érzék, higgadság és szilárd határozottság szükséges.

Vegyük sorra a nép és munkásmozgalmak megnyilvánulásait és ezzel szemben az államrendészeti hatóság ingerenciáit és szükséges ellenőrző tevékenységét.

Vonatkozó jogszabály:

1898. évi 768. eln. sz. bel. min. körrendelet valamennyi törvényhatósághoz, Budapest kivételével, az utazó szocialista izgatók működésének megakadályozása tárgyában:

Az országban mind veszélyesebb mértékben terjedő szocialista mozgalmat figyelemmel kísérve, azt tapasztaltam, hogy a szocialista izgatók áthágva a törvényes korlátokat és felhasználva a nép tudatlanságát, a köznépet mindenféle teljesíthetetlen ígéretekkel tétúra vezetik; benne a birtokos osztály elleni gyűlöletet felébresztik és táplálják, a hatóságok tekintélyét és a törvények iránti tiszteletet belőle kiirtják, sőt annak kebeléből a haza szeretetét is kitépik.

Ezen izgatások már is megtermették szomorú gyümölcüket; a félrevezetett nép több helyen a hatósági intézkedéseknek erőszakosan ellenállt, magánosokat s a hatósági közegeket megtámadta, úgy hogy a közbéke, a személyi és vagyonbiztonság több ízben csakis a fegyver használatával, egyesek élete árán volt fentartható s a lázadók közül többen már is börtönben bűnhődnek, míg a tulajdonképeni izgatók a törvény szigorát kikérülve, tovább folytatják aknamunkájukat s az ország nagy részét folyton izgatottságban tartják, mi a közbéke s a személyi és vagyonbiztonságra súlyos veszélyt rejt magában. Miután pedig az a körülmény, hogy ezen izgatók veszedelmes üzelmeiket akként végzik, hogy a büntető igazságszolgáltatás megtorló kezei közül kisiklaniuk majdnem mindig sikerül s a helyzetet még veszélyesebbé teszi, ennél fogva ezzel szemben a rend és közbiztonság fenntartására hivatott közigazgatási, illetve rendőri hatóságokra még súlyosabban hárul az a feladat, hogy az ország belnyugalmát s törvényes rendjét fenyegető veszély elhárítására — a rendelkezésükre álló törvényes eszközök felhasználásával — mindent elkövessenek s elsősorban az izgatásokat ezen veszélyes működésükben megakadályozzák.

Felhívom ennél fogva a törvényhatóságot, hogy közegeit utasítsa, miszerint a szocialista izgatókat a legéberebb figyelemmel kísérjék, a helybeli illetőségeket folytonos felügyelet alatt tartsák, az idegen illetőségeket pedig hatóságuk területéről — a fennálló szabályok értelmében — haladéktalanul távolítsák el, sőt szükség esetén még tiltsák is ki; a tilalom daczára visszatérők ellen az 1879. XL. t.-cz. 70. §-a alapján járjanak el; amennyiben pedig a hatóságuk területén lakó izgatóknak más hatóság területére való távozásáról értesülnek, erről az illető hatóságot — megfelelő eljárás végett — esetleg táviratilag is tudósítsák. Részemről a budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányát egyidejűleg utasítottam, hogy a szocialista agitátoroknak a fővárosból a vidékre szándékolt utazásairól, mielőtt arról értesülést szerez, az illető hatóságot haladéktalanul értesítse.

Magától értetődik, hogy mindamaz esetekben, midőn a büntetőtörvényekbe ütköző izgatás, vagy hivatalból üldözendő bármely bűncselekmény látszik fenforogni, az illető kir. bíróságnál vagy ügyészségnél a megtorlásra irányuló lépések is azonnal megteendők.

Budapesten, 1898. évi február 13-án.

Perczel s. k.

Ezen rendeletet csupán a gyűjtemény teljességének kedvéért közlöm, mert az ma már elavult és e tekintetben a felfogás sokkal liberálisabb.

Eszmék hirdetése és propagálása ma már egy szabad államban megtiltva nem lehet, feltéve, hogy maga a hirdetett eszme nem képez a büntetőtörvénykönyvekbe vagy egyéb köztörvényekbe ütköző cselekményt.

Azért a vidéki rendőrhatalóságok kötelessége a legtapintatosabban és csak az összes körülmények szigorú és pontos mérlegelése után és csakis nyilvánvaló törvénysértések eseteiben intézkedni.

II. FEJEZET.

A gyülekezési és egyesülési jogról.

1. A gyülekezési jog gyakorlásáról.

Az egyéni szabadság egyik attribútuma, az embernek veleszületett joga a szabad gyülekezési és véleménynyilvánítási jog, Az embert, mint egyéniséget ezen jog minden kétségen felül teljes mértékben és korlátlanul megilleti. De az egyén társaságban él — a természet utalta arra, hogy társadalmat alkosson,— s mint ebben élő egyéniség szabad akaratát bizonyos esetekben többé-kevésbé a köz akaratának alárendelni köteles. Rá van utalva a társaséltre, mert a magányban elpusztulna. Ha tehát a társadalom által képes csak életét fentartani, az ő egyéni érdekeit többé-kevésbé, a közérdeknek alárendelni: jogos és méltányos is. Az állam és társadalom tehát, amelyben és amely által az egyének élnek, jogosan megkövetelheti, hogy az egyéneknek az ő érdekeivel ellentétes, természetes veleszületett jogai és szabadságai szükséghez képest korlátok közé szoríttassanak.

Egy gyűlés, mely államellenes tanok terjesztése céljából hivatik egybe, melynek célja a fennálló társadalmi rend megbontására irányul, ellenkezik az állam és társadalom érdekével, s így nem nevezhető önkénynek, sőt az államhatalmat megilleti azon jog, hogy az egyéneket a gyülekezési szabadság miként való gyakorlásában ellenőrizheti. S így egy csöppet sem ellenkezik az egyéni szabadság fogalmával, sőt az államhatalom természetéből folyik, s azt észjog szerint megilleti a gyülekezési szabadságnak a közérdekhez mért ellenőrzése, sőt korlátozása.

Az államhatalom ezen jogát akként gyakorolja, hogy először is megköveteli a gyűlések bejelentését

A gyűlést tartani szándékozók ebbeli szándékukat az illetékes rendőrhatalomnak legalább 24 órával előbb bejelenteni tartoznak s a gyűlés csak ezen bejelentés folytán nyert engedély mellett tartható meg.

Ezt a 766/898. sz. bel. min. körrendelet, az 1848. évi 216. sz. és 1868. évi 128. sz. bel. min. rendeletek, valamint a kifejltő-

dött joggyakorlat alapján mondotta ki, s egyben népgyűlések szabályszerű bejelentés és engedély nélkül való rendezését, s az azon való részvételt, valamint a hatóság által felosztatott népgyűlésnek folytatását kihágásnak minősítette, s elkövetőire 15 napig terjedhető elzárást és 100 frtig terjedhető pénzbüntetést állapított meg.

A hivatkozott rendeletek a következők:

„I. Kik népgyűlést összehívni szándékoznak, ennek idejét, helyét és célját legalább 24 órával előbb a városi törvényhatóság elnökének írásban bejelenteni tartoznak. Ha a gyűlés célja törvényszeres, az elnök az engedélyt megadni, ellenben ha törvényszegést, vagy a közrend erőszakos megháborítását foglalja magában, tilalmazni köteles. Az elnök köteles ügyelni, hogy az engedélyezett népgyűlés törvényellenes irányba ne vezettessék; ily esetben a népgyűlést eloszlattnak jelenti s mindazokat, kik szónoklataikkal és biztatásaikkal törvényszegésre ingerelnek, mindazokat, akik az elosztatás kijelentése után a gyűlést folytatnák, törvényes büntetésre vonatja. Ha ki pedig a tilalom ellenére népgyűlést hívna össze, ezt a hatóság meggátolja, vagy ha már összejött, elszéleszti, az összehívót pedig mint lázítót törvény szerint feleletre vonja.“

„II. 1. A népgyűlések helye és órája a hatóság főnökének előre bejelentendő, s minden népgyűlés, mely előleges bejelentés nélkül tartatnék meg, a hatóság által felosztatandó. A felosztatás olykép eszközözendő, hogy a hatósági tisztviselő az egybegyűlteket a szétszalásra a törvény nevében felszólítja, ha ennek sikere nem lenne, a célznak megfelelő komolyabb rendszabályok is alkalmazhatók, úgy azonban, hogy katonai erő csak a legvégső szükség eseteiben alkalmaztassák. 2. A népgyűlés rendezői felelősséggel tartoznak az iránt, hogy a népgyűlésen a fennálló alkotmány, a közrend és a törvények ellen minden izgatást nemcsak kerülni, sőt akadályozni fognak, minél fogva a rendezők a hatóság főnöke által feljegyzendők. 3. A hatóság főnöke köteles minden népgyűlés lefolyását egy kiküldött tisztviselője által figyelemmel kísérni s ha ez azt tapasztalná, hogy a népgyűlés a törvény, alkotmány és közrend elleni izgatással járjon, a népgyűlést az első pontban körülírt módon felosztatja. 4. A hatóság főnökének kötelességében áll mindazoknak, kik ily népgyűlések alkalmával az alkotmány, törvények és közrend ellen kihágásokat követnek el, megfenyítettése iránt a kellő lépéseket azonnal megtenni, egyszersmind pedig ily eseteket hozzám haladéktalanul bejelenteni.“

1898. évi 766. bel. min. eln. sz. körrendelet a népgyűlések tárgyában.

Az 1848. évi április 28-án 216. sz. a. és 1868. évben 128. eln. sz. alatt kiadott belügyminiszeri rendeletek, valamint az ezek alapján kifejlett joggyakorlat értelmében népgyűlések az illetékes I. fokú hatóságnak legalább 24 órával előbb bejelentendők s csak ezen bejelentés folytán nyert engedély mellett tartathatók meg.

Hogy ezen tilalomnak érvény legyen szerezhető, népgyűlésnek szabályszerű bejelentés és engedély nélkül való rendezését, az azon való részvételt, valamint a hatóság által felosztatott népgyűlésnek folytatását az 1879. XL. t.-cz. I. §-a alapján ezennel kihágásnak minősítem s annak elkövetőire 15 napig terjedhető elzárást és 100 frtig terjedhető pénzbüntetést állapított meg.

Budapest, 1898. február 13-án.

Perczel, s. k.

A rendőrhatalóságok diszkreczionális joga a népgyűlések engedélyezése körül.

Maga a gyülekezési jog nem írott jogszabály és köztörvényben megállapítva nincsen. A gyűlések körüli ellenőrzési jogot, mint már említém, a rendőrhatalóságok gyakorolják. A rendőrhatalóság feje veszi, avagy nem veszi tudomásul a gyűlés bejelentését és küldi ki tudomásulvétel esetén a gyűlésre a hatósági biztost.

Azon joga, hogy a gyűlés bejelentését tudomásul veszi vagy nem veszi, diszkreczionális jog. És a rendkívül sokoldalú tevékenységeik között, melyekkel a tömegmozgalmak minden egyes fázisát, a belőlük eredhető veszélyek és káros hatások megelőzése és elkerülése céljából ellenőrzik, a legfontosabb funkció az, melyet a népgyűlések engedélyezése és ellenőrzése körül gyakorolnak.

A rendőrhatalóság fejének, mint állami vagy magas rendszert gyakorló szervnek, hivatása és kötelessége mérlegelni mindama körülményeket, amelyek között a gyűlés bejelentését tudomásul veszi, vagy amelyek folytán annak tudomásul vételét megtagadja.

A rendőrség, mint a társadalmi rend átalakítására irányuló harcnak egyedüli ellenőrzője és szükség esetén ellensúlyozója, a társadalmi és állami rendnek megvédése körül kifejtett tevékenységével az állami vagy magas rendszert gyakorolván, az államhatalom képviselője, s a köztörvények őre lévén, helyesen bizatik az ő diszkrecziójára annak megítélése, vajjon a gyűlés megtartása nem fog-e ellenkezni a közület érdekével, s így megengedhető-e?

A nem munkásvédelmi célok érdekében összehívott szocialista népgyűlésnél a körülmények különösen megfontolandók.

Nehéz dolog azonban taxatív felsorolni azon eseteket, melyekben a rendőrhatalóság a gyűlés bejelentését helyesen nem veszi tudomásul. Az adott és fenforgó körülmények megfontolásától és mérlegelésétől függ a dolog. Általánosságban azonban körülbelül a következő irányelveket tarthatjuk szem előtt:

A szabály az, hogy minden gyűlés bejelentése tudomásul veendő, mert Magyarországon, mint szabad államban, a szabad gyülekezési és gondolatnyilvánítási jog: közszabadság. Kivételes esetek, amikor a gyűlés bejelentésének tudomásulvétele megtagadható: zavargások és belvillongások idején, mikor a kedélyállapotok izgatottak; ha a gyűlés megtartásának esetén nagyobb-szerű közrendzavarástól, testi épség, vagyon elleni és más jog-

sértésektől, bűncselekmények elkövetésétől, s a közület érdekei ellen intézendő hatékony és veszedelmes támadásoktól alaposan tartani lehet; ha a gyűlés állam-, vagy közrendellenes, avagy állami és magántestületek, vagy személyek ellen irányuló tárgyakal akar foglalkozni, vagy ha a gyűlés célja már maga büntetendő cselekmény (pl. bünteti vagy vétség magasztalása, valamely törvény vagy kormányrendelet, hadiparancs stb. elleni izgatás). Megtagadható a tudomásulvétel, ha a gyűlés tárgya egyenesen az államhatalom támadása, vallásfelekezetek között viszály támasztása, egyes társadalmi osztályok elleni izgatás; továbbá, ha az egybehívok személye nem nyújt kellő garanciát arra, hogy a gyűlésen nagyobb mérvű törvénytelenések és rendellenességek előfordulni nem fognak.

Megtagadható a gyűlés közérdek szempontjából, nagyobb nemzeti és egyházi ünnepek, a hazát vagy uralkodó családot ért nagyobb öröm vagy gyász alkalmából, ha a gyűlés tartásának leplezett célja az ünnepség s az ünnepies hangulat vagy gyásznak megrontása s a közérdeklődésnek bizonyos ünnepies aktusoktól való elvonása, szóval disszonancia vegyítése a nemzeti közöröm vagy közgyász hangjai közé.

Megtagadható közérdekből a gyűlés nagyobb méretű munkássztrájkok, továbbá járványos betegségek esetén; ha a gyűlés célja valamely külföldi államellenes irányú mozgalomhoz való csatlakozásnak kifejezést adni; ha a gyűlésnek leplezett célja valamely rendzavaró felvonulás vagy tüntetés tartása lenne. Végül, ha a hely, melyen a gyűlést tartani akarják, nem megfelelő, nevezetesen, ha oly utcában vagy téren akarnák megtartani, ahol a forgalom és közlekedés rendkívül élénk, s ezáltal huzamosabb időre megakadályoztatnák; ha az országgyűlés tanácskozása esetén a tanácskozási helynek, az uralkodó itt tartózkodása esetén a tartózkodás helyének közvetlen közelében szándékoltatok tartatni, s így demonstráció jellege lenne stb. stb. Ha a bejelentők a gyűlést zárt helyen szándékoznak megtartani, a rendőrhatalóság terjeszse ki figyelmét arra is, vajjon a helyiség közrendészeti, építésrendőri vagy közegészségügyi tekintetben nem esik-e kifogás alá?

Nagyjában ezek volnának azon okok, amelyeknek fenforgása esetén a rendészeti hatóság feje a gyűlés bejelentését tudomásul venni nem köteles. De általános elvként szolgáljon azon szempont, hogy ezen fontos kérdést a lehető legliberálisabban kell kezelni. Kicsinyeskedésnek, álürügyek keresésének helye nincsen, és a gyűlés bejelentését a rendőrhatalóság, hacsak a legnyomatékosabb és a legigazabb körülmények a betiltást múlha-

tatlanul szükségessé és feltétlenül indokoltá nem teszik, mindenkor vegye tudomásul.

Egyébként a rendőrhatalomnak a gyülekezési jog gyakorlása körüli diszkrécionális jogát képezi a gyűlés bejelentésének pozitív vagy negatív tudomásul vétele. Írott jogszabály e tekintetben úgyszólván nincsen. Csupán az 1340/894. eln. r. számú belügyminiszteri rendelet tartalmaz ily irányú rendelkezéseket, amely szerint „oly nyilvános gyűlések, melyeken egy munkaszünetelés egész állása, s annak érdekében tett intézkedések adatnak elő, az összebeszélés módozatai állapíttatnak meg, a tömeges összebeszélés és munkaszünetelés tovább folytatására szükséges lépések határozatnak el, nem engedélyezendők, illetőleg ha valamely más cél alatt bejelentett gyűlések ily összebeszélésekre használtatnának fel, azok feloszlátandók.“

Azóta azonban sokkal liberálisabb szellemben kezeltetik ezen kérdés. A sztrájkjogot az anyagi helyzetén javítani akaró munkáságtól elvitatni nem lehet, és nézetem szerint a gyülekezési szabadság korlátozása lenne megtagadni egy munkásgyűlés megtartását csak azért, mert az anyagi helyzetük javításának kivívására felhasználható végső fegyverüknek, a munkamegszűntetésnek, a sztrájknak módozatait és miként való használatát megbeszélni és elhatározni akarják.

Ezen már túl vagyunk és túl kell lennünk akkor, amikor teszsem azt Franciaországban a sztrájkjog törvénybe van iktatva.

De ezen kérdésre különben még később rátérek.

Amint említém, írott jogszabályunk a gyülekezési jogról és szabadságról nincsen.

De ennek daczára a gyülekezési szabadság korlátlan, és ha nem is köztörvényben gyökerező, hanem természetes, és a szokás által is szankcionált jog.

És csupán az állam és közület érdekéből és természetéből kifolyólag illeti meg a rendőrhatalomot, mint az államrendészet ellátására hivatott szervet a gyűlésbejelentések tudomásul vételének vagy nem vételének joga. Itt lenne azonban az ideje immár, hogy a gyülekezési jog köztörvényileg állapíttassék meg, hogy úgy a gyülekezési szabadságon ejtett sérelmek, valamint a gyülekezési szabadsággal való visszaélések törvényben szankcionált tilalmakkal legyenek megtorolva, illetve meggátolva.

Itt említém meg a gyűlések bejelentése tárgyában kelt 3441/1897. eln. sz. fk. rendeletet.

Eszerint az előleges bejelentés nélkül megtartott népgyűlés feloszlátandó. A feloszlátást olyképen kell eszközölni, hogy egy hatósági tisztviselő az egybegyűlteket a szétszórásra a törvény

nevében felszólítja, s ha ezen felszólításának sikere nem lenne, a célznak megfelelő komolyabb rendszabályok is alkalmazhatók.

A törvényes bemutatási záradékkal ellátott alapszabályokkal bíró egyesületek, testületek, szövetkezetek és társulatok által alapszabályaik értelmében tartandó rendes és rendkívüli, köz- és választmányi gyűlések, úgyszintén valamely egyesület, testület vagy szövetkezet által egybehívott értekezletek hatósági bejelentés kötelezettsége alá nem esnek. A kifejtett joggyakorlat szerint Budapesten, szintúgy Újpest és Rákospalota területén megartandó gyűlések a főkapitányságnál jelentendők be.

Ellenben akár egyesek, bizottságok, vagy valamely egyesület, testület, szövetkezet vagy társulat által bármi célra egybehívott, mindenki által látogatható gyűlésekre nézve fennáll a hatósági bejelentés kötelezettsége. A feloszlítás mindig rendőrtisztviselő, és pedig lehetőleg az intéző rendőrséghez tartozó tisztviselő által eszközözendő. Oly esetekben, amidőn kétely merül fel az iránt, hogy valamely gyűlés feloszlátandó-e vagy sem, rövid úton a főkapitánysághoz jelentés teendő.

Jogszabályok:

a) Nyilvános gyűlések fogalma.

2541. sz. eln. 906. A m. kir. belügyminiszter urnák a népgyűlések tárgyában 1898. évi 766. eln. sz. a. kiadott rendelet kiegészítése tárgyában f. évi márczius 19-én 2309. eln. sz. a. kiadott rendelete:

Hivatali elődöm 1898. évi február hó 13-án 766. eln. sz. a. kelt rendeletével népgyűléseknek hatósági engedély nélkül való tartását kihágásnak minősítette. Azt tapasztaltam, hogy a hatóságok ezen rendeletet gyakran tévesen értelmezik, amennyiben azt csak a szabadban vagy nyilvános helyiségekben tartott gyűlésekre alkalmazzák. Minthogy azonban a gyűlekezéseknek nyilvános közjogi jellegét nem annyira azoknak külső formája, mint inkább célja és tárgya állapítja meg, szükségesnek tartom kijelenteni, hogy bármily előzetesen egybehívott összejövetel, melynek célja a közügyek megvitatása, azoknak irányítása és ezekre vonatkozó határozathozatal, oly gyűlekezetnek tekintendő, mely az elől idézett rendelet intézkedései alá esik.

Budapest, 1906. márczius 19-én.

Kristóffy s. k., belügyminiszter.

b) A gyűlések bejelentése.

3441/fk. eln. 1897. sz. a. körrendelet.

Tapasztaltatván, hogy egyes rendőrtisztviselők a gyűlésekre vonatkozó bejelentési kötelezettség iránt kellőképp tájékozva s a be nem jelentett gyűlésekkel szemben követendő eljárással tisztában nincsenek, ezennel netáni illetéktelen jogos panaszkokra alkalmat szolgáltatható rendőri beavatkozás megelőzése céljából az összes rendőrtisztviselő figyelmét az 1848. évi 216. és

1868. évi 128. sz. magas belügyminiszteri rendeletek azon intézkedéseire felhívom, mely szerint azok, kik népgyűlést összehívni szándékoznak, ennek idejét, helyét és célját legalább 24 órával a hatóság főnökének írásban bejelenteni tartoznak, továbbá, mely szerint minden népgyűlés, mely előleges bejelentés nélkül tartatnék meg, a hatóság által feloszlatandó. A feloszlás olyképp eszközöndő, hogy egy hatósági tisztviselő az egybegyűlteket a szétoszlásra a törvény nevében felszólítja s ha ennek sikere nem lenne, a czélnek megfelelő komolyabb rendszabályok is alkalmazhatók.

Ebből folyólag a törvényes bemutatási záradékkal ellátott alapszabályokkal bíró egyletek, testületek, szövetkezetek és társulatok által alapszabályaik értelmében tartandó rendes és rendkívüli köz- és választmányi gyűlések, valamint egyesek vagy bizottságok, vagy valamely egylet, testület, szövetkezet, vagy társulat által egybehívott értekezletek hatósági bejelentés kötelezettsége alá nem esnek és így azon körülmény tehát, hogy ily gyűlés vagy értekezlet, a székesfőváros, Újpest és Rákospalota területére nézve a kifejtett joggyakorlat szerint illetékes főkapitányságnál bejelentve nem lett, a gyűlés vagy értekezlet feloszlásának indokául nem szolgálhat.

Ellenben minden egyesek, bizottságok vagy valamely egylet, testület, szövetkezet, vagy társulat által bármi czélra egybehívott, mindenki által látogatható gyűlésekre nézve fennáll a hatósági bejelentés kötelezettsége s ily gyűlések, amennyiben bejelentés nélkül megtartatnának, mindig feloszlathatók.

A feloszlásra vonatkozólag pedig elrendelem, hogy az a fent hivatkozott magas belügyminiszteri rendelet vonatkozó intézkedésének megfelelően mindig rendőrtisztviselő, lehetőleg az intéző rendőrséghez tartozó tisztviselő által eszközöndő s hogy oly esetekben, midőn, kétely merül fel az iránt, hogy valamely gyűlés feloszlatandó-e vagy sem.. rövid úton a főkapitánysághoz jelentés teendő.

Budapesten, 1897. évi március hó 12-én

Rudnay Béla, s. k. főkapitány,

c) Gyűlések .feloszlása tárgyában.

2845. eln. fk. 1907. Előfordult, hogy a végrehajtó rendőrség egyik tisztje oly egyletnek, melynek jóváhagyott alapszabályai vannak, alapszabályszerű gyűlését, — mielőtt meggyőződött volna, hogy ezen gyűlés bejelentési kötelezettség alá esik-e vagy sem — feloszlatta.

Nehogy ily helytelen és a hatóság tekintélyének is ártó intézkedés megismétlődjék, tudomásulvétel és szigorú szemeltartás végett közlöm, hogy az 1848. évi 216. és 1868. évi 128. sz. belügyminiszteri rendelet értelmében, csak a bárki által látogatható nyilvános gyűlésekre nézve áll fenn a hatósági bejelentés kötelezettsége s csak ily gyűlések oszlatathók fel, ha bejelentés nélkül tartatnak meg.

Törvényes bemutatási záradékkal ellátott egyleteknek s az országos jellegű munkásegyletek alapszabályilag megállapított helyi szerveinek (fiókgylet, helyi csoport, szakosztály) alapszabályszerű gyűlései, összejövetelei bejelentési kötelezettség alá nem esnek, még akkor sem, ha azokat nem a saját egyleti helyiségükben tartják.

A gyűlések feloszlására vonatkozólag elrendelem, hogy azt lehetőleg az intéző rendőrséghez tartozó tisztviselő hajtsa végre, aki is személyes felelősség terhe mellett a legnagyobb körültekintéssel járjon el s kétség esetében rövid úton a főkapitánysághoz tegyen jelentést.

Budapest, 1907. márczius hó 23-án.

Dr. Boda Dezső, s. k., főkapitány,

3. Mik a hatósági biztos teendői a nyilvános gyűléseken?

A szociáldemokratáknak a társadalmi rend átalakítására irányuló, a munkásoknak helyzetük, a munkabérvizonyok javítását célzó törekvései leginkább az általuk rendezett népgyűléseken és népgyűlések által, mint erre legalkalmasabb és legcélszerűbb módon propagáltak.

Ezeken nyílik tér leginkább az eszmék terjesztésére és a szervezkedésre. Az államrendészeti hatóságnak tehát légióként itt kell ellenőrzési jogát gyakorolnia.

A rendőrhatalom feje, ha a gyűlés bejelentését tudomásul veszi, az államhatalom képviselője gyanánt hatósági biztost küld ki a gyűlésre.

Előreláthatólag fontosabb és népesebb gyűlésekhez a hatósági biztos gyorsíró, a szükségéhez képest tolmácsot s megfelelő számú egyéb segédzsemet is visz magával; magától értetődően, hogy a gyűlés tudomásulvételével egyidejűleg karhatalomról is gondoskodik.

A hatósági biztos kötelessége ügyelni arra, hogy az előlegesen bejelentett és tudomásul vett tárgysorozat betartassák. Joga és kötelessége megakadályozni azt, hogy a tárgysorozatba fel nem vett kérdés vagy indítvány tárgyalassék. Kötelessége továbbá a szóval elkövetendő bűncselekményeket és törvénytelenségeket megakadályozni.

Államellenes, lázító, felség- és törvénysértő bűncselekmények és kihágások elkövetésére izgató beszédek tartása megakadályozandó.

Ügyelni kell arra, hogy a szónokok által a napirend betartassák, hogy a gyűlésen a közrend, a köz-, vagyon- és életbiztonság megóvassék és semmiféle oly dolgok elő ne adódjanak, melyek a köztörvényekbe, vagy a közérkölcösiségbe ütköznek.

Ha a hatóság Képviselője a gyűlésen meg nem engedhető cselekményt észlel, kötelessége azt meggátolni.

Nevezetesen kötelessége a szónokot 1. ha a napirendre tűzött tárgytól eltérne; 2. ha a fennálló társadalmi rend, vagy államforma ellen lázítani kezdene; 3. ha egyes osztályok vagy vallásfelekezetek ellen nyilvánvalóan izgatna; 4. ha a felséget, a bíróságokat, vagy egyéb közhatalóságokat sértegetné, vagy eljárásukat gúny és neveltség tárgyává tenni akarná; 5. ha a köztörvények, az ezeket végrehajtó, magyarázó, pótló vagy önállóan intézkedő kormány- és hatósági rendeletek elleni engedetlenségre és ellenszegülésre izgatna; 6. ha bűncselekményeket szándékoznék magasztalni és

feldicsérni, avagy 7. ha bűncselekmény elkövetésére intézne felhívást, az elnök útján figyelmeztetni s eredmény nélküli figyelmeztetés után tőle a szót megvonni.

A figyelmeztetés a gyűlés elnöke útján intézendő a szónokhoz; amennyiben azonban a gyűlés elnöke a figyelmeztetést nem eszközölné, vagy nem a hatósági biztos által kívánt módon és modorban, esetleg sértő, vagy kicsinylő kommentárral kísérve, vagy gúnyos módon tenné meg, — jogában áll a hatósági biztosnak azt közvetlenül intézni a szónokhoz.

Ha ez a figyelmeztetést semmibe sem venné, a szót meg kell vonni tőle. A szómegvonás szintén a gyűlés elnöke útján eszközölné, de ha ez a hatósági rendeletnek eleget tenni vonakodnék, vagy az ő felhívása foganat nélkül maradna, ezt a hatósági biztos közvetlenül is eszközölheti. Ezenfelül azon szónok, ki beszédével törvénysértést vagy büntetendő cselekményt követett el, feljelentendő. Ha a hatósági képviselő több ízben eszközölt s az elnök útján az egyes szónokokhoz intézett figyelmeztetései eredményre nem vezetnek, illetve, ha az elnök nem tud, vagy nem akar azoknak foganatot szerezni, ha a szónokok azokat nem respektálják, vagy a gyűlésen résztvevők azok ellen zajos tiltakozást kísérelnek meg a hatósági biztosnak jogában áll a gyűlést feloszlatni. Ugyancsak jogában áll megtenni ezt azon esetben is, ha a gyűlés lefolyása rendkívül zajossá fajul, a kedélyállapotok izgatottakká kezdenek válni, a figyelmeztetésnek és rendreintésnek nincs foganatja s az elnök rendet teremteni nem tud, úgy hogy a gyűlést folytatni és rendes mederbe terelni nem lehet s alaposan lehet tartani attól, hogy folytatása esetén törvénytelenések és rendezavarások fognak elkövetettni.

Feloszlatandók, mint már említém, a bejelentés nélkül, vagy a tudomásulvétel megtagadása ellenére rendezett gyűlések. Az ezeken résztvevők fel is jelentendők.

Feloszlatandó a gyűlés az esetben is, ha a tárgysorozatba fel nem vett kérdést kísérelnének meg tiltakozás dacára tárgyalni; ha a gyűlés oly fordulatot vesz, mely a jelenlévők személyes biztonságát s a közrendet veszélyezteti.

Általános irányelvként lebegjen a hatósági biztos szemel előtt, hogy a szólás és gyülekezés szabadságát, ezen szent és féltve őrzött alapjogokat valamiképen meg ne sértse, másrészt pedig, hogy a szólásszabadsággal való visszaélést meggátolja és rendellenességet meg ne tűrjön, az állami és társadalmi rend ellen intézett támadásokat ellenőrizze és a szükséghez képest ellensúlyozza.

Ügyelni kell továbbá nem csupán a szónok által elmondot-

takra, hanem az esetleges közbeszólásokra is. Azért rendkívül óvatosnak és körültekintőnek kell lennie s összes figyelmét a gyűlésen történetekre kell összpontosítania.

A hatósági biztos utasítsa vissza a hatóságok ellen intézett szidalmakat, alaptalan és méltatlan támadásokat. Ne engedje meg, hogy a kormányt és annak egyes tagjait durva módon szidalmazzák, hogy a törvényhozást sérteggessék, hogy a bíróságok határozatait ócsárolják, a köztörvényeket gáncsolják.

Természetesen a kritikát meg kell engedni és nem ok még a közbelépésre az sem, ha ez a kritika igazságtalan és durva is.

A hatóság, a törvény tekintélye oly magasan felette áll az illetéktelen, jogosulatlan és igazságtalan kritika támadásainak, hogy ennek piszkos hullámai nem érhetnek fel hozzá.

Azért a hatósági biztosnak önmérsékletre is szüksége van és higgadtan tartozik mérlegelni és megfontolás tárgyává tenni a közbelépésre okot adható cselekmény jelentőségét.

Hogy mikor kell közbelépnie, az semmiféle törvényben vagy jogszabályban megállapítva nincsen, de nem is lehet; ez az ő józan belátásától és helyes jogérzékétől függ, ez az ő diszkrécionális joga; úgyszintén annak meghatározása is, hogy mikor és mily körülmények között szükséges és kell a gyűlést feloszlátania.

Neki kell mérlegelnie a körülményeket, megfontolás és megfontolás tárgyává tenni a dolgot; önkényesen, vagy ötletszerűen eljárnia nem szabad, mert ezzel megsértené a gyülekezési és szólásszabadságot és visszaélne hivatalos hatalmával.

Felmerült a kérdés, hogy megvonandó-e a szólás joga valakitől, ha magánszemély ellen, vagy a hatóságok és kormány egyes megnevezett tagjai ellenében becsmérlő, vagy rágalmozó kifejezéseket használ? Nézetem szerint: igen.

Hogy a bűncselekmény csak magánvádra, vagy felhatalmazás alapján üldözhető, az a dolgon mit sem változtat; mert a rendőrségnek, mint rendészeti és praeventív intézkedések megtételére is hivatott hatóságnak kötelessége megakadályozni a magánvádra üldözendő bűncselekményeket, sőt még az ilyen kihágásokat is, már a közrend szempontjából is, mint a hogy tényleg meg is akadályozza; teszem azt a szemérem elleni bűntetteket és vétségeket, minden testi sértést, a jogtalan elsajátítást, a vagyoni elleni kihágásokat stb.; megakadályozza, ha a bűncselekmény a tudomására jut, azután megkérdezi sértettet, hogy kívánja-e a tettes megbüntetését? s csak sértett tagadó válasza esetén nem jár el tettes ellen. A bűncselekmény azonban, legyen az hivatalból avagy magánvádra üldözendő, minden esetben, ha lehetséges, megakadályozandó és feljelentendő, már csak azért is, mert

annak elkövetésekor a hatósági közeg nem tudhatja, hogy sértett kíván-e tettes ellen bűnvádi eljárást vagy sem? s mert így kívánja ezt a köz-, a vagyon-, személy- és életbiztonságnak megóvása is. A becsület elleni bűncselekményeknél is ez az eljárás.

A gyűlésen elkövetni szándékolt becsületsértés és rágalmazás még azért is meggátolandó, mert a sértett rendesen nincs jelen s nem áll módjában védekezni; de mert végül oly napirenddel, mely valakinek becsmérést és rágalmazását is felvennie a tárgysorozatba, gyűlés nem engedélyezendő s nem is engedélyeztetik s így ha egy szónok valakit szidalmazni és becsmérlni kezd, ezzel feltétlenül eltér a napirenden lévő tárgytól s már e czímen is jogosult őt a hatósági biztos figyelmeztetni s meddő intézés után tőle a szót megvonni.

Végül felemlítem, hogy a hatósági biztos kötelessége azon intézkedések megtétele is, melyek által a gyűlésen résztvevőknek testi biztonsága megvédelmeztetik s az általános rendőri és közbiztonsági érdekek megóvatnak; e czélból ügyelnie kell arra, hogy a gyűlés színhelyül szolgáló helyiség tűz- és életbiztonsági szempontból veszélytelen legyen; a kijáratok nyitva tartassanak; az elnökség asztala hozzáférhető helyen helyeztessék el; a karhatalom kifejtése s egyéb rendőri intézkedések szabadon és akadálytalanul való eszközölhetése lehetséges legyen s úgy a hatósági képviselő, mint a gyűlésen résztvevők szabadon és akadálytalanul ki- és bejárhasanak. E tekintetben a 7658/897. sz. fk. rendelet tartalmaz rendelkezéseket.

Eszerint azon kérdés eldöntéseképen, vajjon a gyűlésekre kirendelt tisztviselők, az ily irányú intézkedések megtételére a gyűlés rendezői, illetve annak elnökségének ellenszegülésével szemben is jogosítva vannak-e vagy sem, a következőket rendeli: Ha a hatósági biztos azt tapasztalja, hogy a helyiség berendezésénél fogva a résztvevők testi épsége veszélyeztetve, vagy a netáni karhatalom kifejtése lehetlenné téve volna, a gyűlés megkezdése előtt a rendezőkkel egyetértve, de szükség esetén azok akarata ellenére is intézkedik, hogy úgy az ő, mint embereinek, valamint a gyűlésen résztvevőknek akadálytalan ki- és bejárása minden módon lehetővé tétessék.

Ezzel főbb vonásokban és általánosságban vázoltam a rendőrhatalóságok rendkívül fontos tevékenységét a gyűlések ellenőrzése körül. Konkrét szabályokat e tekintetben felállítani nem lehet s mindig az adott körülményektől függ, hogy mikor vezesse a rendőrhatalóság képviselőjét intézkedéseinél a higgadt és bölcs mérséklet és mikor az ellentmondást nem tűrő szigor és határozottság!

Meg kell jegyezni végül, hogy a megtartott gyűlésekről azoknak befejezése után köteles a kiküldött hatósági biztos a történetet világosan feltüntető írásbeli jelentést tenni, amely jelentés lehetőleg azonnal, vagy másnap reggeli 8 óráig a főkapitány-sághoz beküldendő.

A hivatkozott jogszabályok a következők:

a) Közbiztonsági intézkedések a gyűléseken.

7658/eln. 1897. számú rendelet.

Az a kérdés merült fel, hogy a gyűlésekre hatósági biztos minőségben kiküldött r. tisztviselők jogosítva vannak-e oly intézkedések megtételére, melyeket a gyűlésen résztvevőknek testi biztonsága s egyáltalában általános rendőri és közbiztonsági érdekek szempontjából foganatosítani szükségesnek tartatik és vajjon ezen intézkedéseket a gyűlés rendezői, illetve annak elnökségének ellenszegülésével szemben is megtehetik-e?

Ezen kérdés eldöntésére a gyűlésekre kirendelt tisztviselők miheztartása s jövőben való alkalmazkodása végett következőket rendeltem.

Minden oly esetben, midőn a hatósági biztos minőségben kiküldött r. tisztviselő a gyűlés színhelyeül szolgáló helyiség fekvése, berendezése, a kijáratok elégtelensége, avagy az elnökség asztalának helyzete tekintetében azt tapasztalja, hogy ezen berendezés által a gyűlésen résztvevők testi biztonságát veszélyeztetik, vagy hogy azok szükség esetén a karhatalom kifejtésének, vagy egyéb rendőri intézkedések szabadon és akadálytalan való eszközölhetését lehetlenné teszik, a hatósági biztos nemcsak jogosítva, de kötelezve van, hogy már a gyűlés megkezdése előtt, de lehetőleg a gyűlés rendezői, illetve az elnökséggel egyetértve, de szükség esetén annak akarata ellenére is kellő módon intézkedjék arra nézve, hogy úgy a gyűlésen résztvevők, mint az ő akadálytalan ki- és bejárása minden módon lehetővé tétessék.

Budapesten, 1897. évi június hó 11-én.

Rudnay Béla, s k. főkapitány.

A büntetőtörvény vonatkozó §-ai:

b) A felségsértés.

1878: V. t.-cz.

126. §. A felségsértés büntettét követi el:

1. aki a királyt meggyilkolja vagy szándékosan megöli, vagy ezen cselekmények valamelyikének véghezvitelét megkísérli;
2. aki a király testi épségét megsérti, vagy őt az uralkodásra képtelenné teszi;
3. aki a királyt az ellenség hatalmába adja, vagy az uralkodásnak gyakorlatában akadályozza, vagy személyes szabadságától erőszakkal vagy fenyegetéssel megfosztja;
4. aki az előbbi két pontban meghatározott valamelyik cselekmény véghezvitelét megkísérli.

127. §. A felségsértés büntettét képezi azon cselekmény is, mely közvetlenül arra van irányozva, hogy:

1. a trónöröklés rendje erőszakkal megváltoztassák;
2. a magyar állam alkotmánya, vagy a magyar államot képző országok közt fennálló államközösség, vagy a magyar állam és az osztrák-magyar monarchia másik állama közt fennálló kapcsolat erőszakkal megváltoztassák;

3. a magyar államnak, vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának területe, vagy ezeknek valamelyik része erőszakkal idegen uralom alá jusson, vagy azon államtól, amelyhez tartozik, erőszakkal elszakíttassék.

128. §. A felségsértés a 126. §. 1. pontja esetében halállal, a 2. és 3. pontja esetében életfogytig tartó fegyházzal, 4. pontja esetében pedig tíz évtől 15 évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

129. §. Aki a 127. §. 1. és 2. pontjaiban meghatározott felségsértést elköveti: tíz évtől tizenöt évig terjedhető államfegyházzal büntetendő.

Aki pedig a 127. §. 8. pontjában meghatározott felségsértést követi el: életfogytig tartó fegyházzal büntetendő.

130. §. A 126. §-ban meghatározott felségsértés elkövetésére létrejött szövetség, ha ehhez a büntett véghezvitelére czélzó előkészületi cselekmény nem járul: öt évig terjedhető fegyházzal, ha pedig ily előkészületi cselekmény is követtetett el: öt évtől tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

131. §. A 127. §. 1. és 2. pontjaiban meghatározott felségsértés elkövetésére létrejött szövetség, a 130. §-ban meghatározott megkülönböztetés szerint öt évig, — illetőleg öt évtől tíz évig terjedhető államfegyházzal büntetendő.

Ugyanezen megkülönböztetés szerint öt évig, illetőleg öt évtől tíz évig terjedő fegyházzal büntetendő a szövetség: ha az a 127. §. 3. pontjában meghatározott büntett elkövetése czéljából jött létre.

132. §. A szövetség létrejött, ha két vagy több személy a felségsértés elkövetését közös egyetértéssel elhatározza.

133. §. Aki anélkül, hogy ez iránt mással szövetkezett volna, a 126. §-ban meghatározott felségsértés elkövetésére előkészületeket tesz: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

134. §. Aki gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy aki irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállítása által, a felségsértés elkövetésére egyenes felhívást intéz — amennyiben az irat vagy nyomtatvány, vagy képes ábrázolat tartalmát, illetőleg jelentését tudta: öt évtől tíz évig terjedhető államfegyházzal büntetendő.

Ha a felhívás teljesen sikertelen maradt: a büntetés öt évi államfegyházat nem haladhat túl.

138. §. A jelen fejezetben meghatározott büntettek miatt, a szabadságvesztés büntetés mellett a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is megállapítandó.

Az alkotmány, a törvény, a hatóságok, vagy a hatósági közegek elleni izgatás.

171. §. Aki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy aki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállítása által, büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhív, ha a büntett vagy vétség elkövetett: mint felbujtó büntetendő.

Ha pedig a felhívás eredménytelen maradt, amennyiben az a jelen törvény külön rendeletei alá nem esik: két évig terjedhető államfegyházzal és két-ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

172. §. Aki a 171. §-ban meghatározott módon a törvény ellen, vagy aki hatóságoknak törvényes hatáskörükben kiadott rendelete, meghagyása, határozata ellen engedetlenségre egyenes felhívást intéz vagy terjeszt: két évig terjedhető államfegyházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ugyanezen büntetés éri azt: aki a 171. §-ban meghatározott módon,

valamely osztályt, nemzetiséget, vagy hitfelekezetet gyűlöletre a másik ellen, úgyszintén azt is, aki a tulajdon, vagy a házasság jogintézménye ellen izgat.

173. §. öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő az: aki a 171. §-ban meghatározott módon a király személyének sérthetetlenségét, a trónöröklés törvényes rendjét, az alkotmányos államformát, vagy a törvény kötelező erejét megtámadja; úgyszintén az is, ki az alkotmány egyes intézményei, a monarchia másik államával fennálló kapcsolat, vagy a magyar államot képező országok közt fennálló állambközösség ellen, avagy a királynak, az országgyűlésnek, az országgyűlési bizottságoknak, vagy a közös ügyek tárgyalására hivatott bizottságnak törvényes joga ellen lázít.

174. §. Aki a törvény által büntettnék, vagy vétségnek nyilvánított cselekményt a 171. § bán meghatározott módon magasztal, vagy valamely büntett, vagy vétség elkövetőjét annak elkövetése miatt azon módon feldicsér, vagy nyilvánosan kitüntet, hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A bűnvádi eljárás csak akkor indítható meg, ha a cselekmény elkövetése után három hó alatt a bíróságnál feljelentett.

4. Az egyletek ellenőrzése.

A rendőrhatalomnak, mint államrendészeti funkciót teljesítő szervnek az egyletekre kiterjedő hatásköre, mint már említém, az egyesületi erőttől úgy az álladalmi életre, mint az egyesnek érdekeire származható veszélyek elhárítására terjed és az egyletek feletti felügyeletben és működésük ellenőrzésében nyilvánul meg.

A rendőrség feladata leginkább az úgynevezett munkas-egyletek működésének ellenőrzésére irányul. Az igazi munkas-egyletek célja lenne a munkásoknak a munkaadókhoz való viszonyát javítani, az u. n. munkáskérdést, a munkásjólétet előbbre vinni.

Az egyletek feletti állami felügyelet közvetlen gyakorlása a törvényhatóságot illeti meg.

A fővárosban tehát a tanács, illetve ennek exponensei: a kerületi előljáróságok hivatvák az egyesületeknek — autonómiájuk sérelme nélküli — ellenőrzésére.

A rendőrséget tehát e tekintetben, hogy úgy mondjam, csak kisegítő hatáskör illeti meg, mely a tapasztalt kihágások és törvénytelenések feljelentésében, a szabályellenesen alakult, alapszabály nélkül vagy ellenesen működő és feloszlott egyletekben való részvétel által elkövetett kihágások feletti büntető bíraskodásban, s a feloszlásnál esetleg szükséges segédlet szolgáltatásában nyilvánul meg.

Ezen okból tehát az egyletekkel szemben való államrendészeti felügyelet gyakorlásának mikéntjét és módozatait bővebben ismertetni nem fogom, hanem csupán röviden megemlítem, hogy az 1873. évi 1394. sz. belügymin. rendelet szerint az egyesületek működésének ellenőrzésére elsősorban a törvényhatóság hivatott;

hogyan az 1508/875. sz. belügymin. körrendelet értelmében minden egyeslet megkezdheti ideiglenes működését 40 nappal alapszabályainak a minisztériumba történt jóváhagyás céljából való felterjesztése, illetve beérkezése után, ha ez az idő alatt azokra észrevétel nem tétetett és hogy munkásegyleteknek csak azok tekintetnek, melyek az ipartörvény értelmében alakítatnak és másnemű egyesletek, habár munkások által alakítatnak is, csak oly tekintet alá esnek, mintha bármely, nem munkával foglalkozó egyeslet által alakítatnának; hogy politikai és munkásegyleteknél egyesleti tag csak magyar honpolgár lehet; továbbá, hogy az 1136/1898. sz. belügymin. rendelet az alapszabály nélkül vagy szabályellenesen alakult és működő, vagy szabályszerűen alakult, de jogérvényes határozattal feloszlott vagy felfüggesztett egyeslet vezetésében, gyűléseiben vagy bármiféle működésében való részvétel, továbbá egyesletnek a fentebb említett szabályok ellenére való alakítását kihágásnak minősíti és 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni; végül, hogy a 2219. 1898. sz. belügymin. rendelet a munkásegyletekkel szemben gyakorlandó hatósági ellenőrzésnek hatályosabbá tételét rendeli el.

Mіндеzen kérdésekkel bővebben nem foglalkozom, csupán megemlítem még, hogy az újabb irányzat a munkásegyletek működését, illetve ennek ellenőrzését a legliberálisabb irányban rendeli eszközölni. A minisztériumnak még 1904. évben a főváros törvényhatóságához intézett rendelete értelmében a munka feltételeinek módosítására irányuló mozgalom és szervezkedés a mai gazdasági élet oly jogos és törvényes eszközeinek tekintendő, hogy valamely munkás-szakegyesület csak azért, mert annak vezetősége kedvezőbb munkabér elnyerésére irányuló mozgalomban részt vesz, fél nem oszlatható még abban az esetben sem, ha ez a szakegyesület alapszabályszerű céljai közé nincs is felvéve. Természetesen e működésnek a törvényes kereteken belül kell mozogni és az egyes munkás szabad elhatározását erőszakos fenyegetéssel, tetteles bántalmazással, vagy más büntető cselekményekkel befolyásolni nem szabad. Az egyes munkások szabad elhatározását korlátozó terrorisztikus működés kifejtése tiltva van, mert ez esetben a szakegyeslet feloszlott. A szakegyesletek mikénti ellenőrzését nem tárgyalom; csupán csak annak megemlítésére szorítkozom, hogy az esetben, ha alapos a gyanú, miszerint egy szakegyeslet törvényellenes üzelmekkel foglalkozik, pl. bírói határozattal elkobozni rendelt lapokat tart; ha felmerül a gyanú, hogy államellenes, meg nem engedett célokra adományokat gyűjt stb. stb.: a rendőrhatalóság, mint rendőri büntető bíróság, vagy mint bünyügyi nyomozó szerv is tarthat a kihágási feljelentés, illetve bírói meghagyás alapján, nyílt rendelettel, a szabá-

lyokban, illetve bírói végzésben előírt korlátok betartása mellett a szakegyletben házkutatást, s a bűnjeleket lefoglalhatja.

Az eljárás nem lehet statáriális; figyelembe veendő a liberális szempont és a jogszabály által előírt keretek betartása.

A hivatkozott miniszteri rendeletek a következők:
a) A m. kir. belügyminiszternek 1873. április 27-én 1394. sz. alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett rendelete. az egyesületek ellenőrzése tárgyában.

Azon tényezők közt, melyek alkotmányos államban a nyilvános életre kiváló befolyást gyakorolnak, alig létezik hatályosabb, mint az egyesülés, mely a közélet ébresztése és fejlesztése által azt nagy mértékben mozdítja elő; az ezen üdvös működéssel való visszaélés azonban veszélyezteti nemcsak ezen cél elérését, de veszélyessé válhatik magára az államra is.

Nálunk különösen az egyleti ügy, annak jelenlegi fejlődése szerint, törvényhozásilag szabályozva nem lévén, szükséges egyrészt a honpolgároknak a létező törvények iránti tisztelete, másrészt a kormány és a törvényhatóságok tapintatos eljárása, hogy fentartassék az egyesülés szabadsága, emellett azonban a kormány és a törvényhatóságoknak felügyeleti joga ezek működésére biztosítva maradjon.

Újabb időben több eset fordult elő, hogy alakuló egyesületek működésüket tetteleg megkezdték, be nem várva alapszabályaiknak a törvényes bemutatási záradékkal való ellátását, vagy az alapszabályaikban foglalt hatáskörön túlterjeszkedve, működésüket egészen más alapon és irányban folytatták, más esetekben ismét azok szabályellenes működése ellen egyleti tagok által érdekeik megsértése miatt panaszok adtak be.

Nem lehet szándékom a szabad egyesülési jogot korlátozni, mindaddig azonban, míg a törvényhozás e téren is tüzetesebben intézkedni fog, az állampolgárokat az egyletek által szenvedhető károktól lehetőleg megóvni törvényes feladatomul tekintem.

A törvényes felügyelet joga és kötelessége ez egyletek felett elsősorban a törvényhatóságot illeti, ezen kötelesség gyakorolhatása céljából az alapszabályok egyik példánya mindenkor megküldetik.

Felhívom ennélfogva a törvényhatóságot, hogy a területén eddig létező, valamint az ezentúl törvényesen alakulandó összes egyletek működése és eljárása felett szigorúan őrködjék s különösen arra nézve is erélyesen felügyeljen, hogy azok mindenkor láttamozott alapszabályaik korlátain túl ne menjenek.

Az e részben multhatatlanul szükséges ellenőrzés gyakorolhatása végett pedig a következőket rendelem:

1. Bármily egylet, a fennálló szabályok szerint, csak alapszabálytervezetnek a kir. kormány részéről történt láttamozása után lévén jogosítva megalakulni, semmiféle egyletnek a végleges megalakulás és működés mindaddig meg nem engedhető, míg az egylet tervezői által kidolgozott alapszabálytervezet a kir. kormány részéről a törvényes bemutatási záradékkal ellátatik.

Ha az ily szabálytalan alakulás mégis megtörténnék, az illető egyleti elnök, vagy az, ki a megalakulás alkalmával az elnökséget vitte, a törvényhatóság által saját hatáskörében felelősségre vonandó.

2. A törvényhatóság területén jelenleg létező összes egyletek, társulatok s intézetekről az % alatt mellékelt minta szerint pontos és kimerítő jegyzék készítettetvén, legkésőbbben f. évi június hó 15-éig hozzám felterjesztendő.

3. Jövőre félévenként ugyanazon minta szerint a lefolyt félév alatt a tör-

vényhatóság területén alakult, vagy ezen idő alatt megszűnt egyletekről, társulatok s intézetekről mindenkor hozzám kimutatás terjesztendő fel. Végre

4. előforduló indokolt panaszok esetén a panasz a törvényhatóság által azonnal megvizsgálendő s az állam vagy egyleti tagok érdekében minden szükséges törvényes intézkedés az arra köteles közeg által — felelőség terhe alatt — megteendő; fontosabb esetekben pedig a panaszokról s azok következtében tett intézkedésekről hozzám esetenként haladéktalanul jelentés teendő.

Miről is a törvényhatóságot mihez tartás és megfelelő további eljárás végett ezennel értesitem.

Budapesten, 1873. évi április hó 29-én.

Gr. Szapáry s. k.

Kimutatása

N. N. megyében létező mindennemű, egyleteknek (kaszinók), takarékpénztáraknak, minden című köröknek, jótékonyági és pénzügyi társaságoknak és intézeteknek.

Folyó szám	Az egylet vagy kör s intézet czíme	Székhelye	Keletkezésének ideje	A hatósági engedély kelté és száma	A tagok száma	Jegyzet

b) Az egyletek tárgyában.

1508/1875. B. M. eln. számú körrendelet.

(Valamennyi törvényhatóságnak.)

Az egyletek nagyrészt illetőleg az alapszabályoknak a szokásos láttomozási záradékkal való ellátása, valamint általában az államérdek szempontjából az egyletekre gyakorolendő főfelügyelet a vezetésem alatti minisztérium hatásköréhez tartozván, hogy úgy a hatóságok, mint azok, kik egyleteket alakítottak vagy jövőben alakítani kívánnak, kellő tájékozással bírjanak teendőikre nézve, szükségesnek látom, hogy jelezsem a legfőbb szempontokat, a melyek engem e tekintetben vezetnek.

Az egyesülési jog egyike az állampolgárok legbecesebb jogainak és én épen azért feladatomnak azt tekintem, hogy ezen jognak élvezetét mentői könynyebbé tegyem és hogy oly intézkedést léptessen életbe, melynél fogva a kormányzati szempontból kifogás alá nem eső egyletek működése a kormány semminemű mulasztása miatt bizonytalan időre meg ne akasztathassák.

E célból állapítottam meg azt, hogy — eltérőleg az eddigi gyakorlattól — minden a vezetésem alatti minisztériumnál bejelentendő egylet megkezdhesse ideiglenesen működését 40 nappal alapszabályainak a minisztériumba lett beérkezése után, ha ez idő alatt azokra észrevétel nem tétetett.

De a mint a jogosult egyleti működést egyáltalán megkönnyíteni akarom, épen így kötelességemnek tartom, hogy saját törvényes hatáskörömben megakadályozzam a lehető visszaéléseket.

E célból, hogy az egyletek és azok tagjai, valamint akik egyleteket alakítani szándékoznak, eleve tudják magukat mihez tartani, % a mellékelt közlőm azon főbb szempontokat, a melyeket a létező egyletek eljárása feletti köteles felügyeletnél fogva gyakorolni és a jövőben létesíteni szándékolt egyletek megalakulására és további felügyeletére nézve szem előtt tartani kívánok és saját hatáskörömben szem előtt tartani fogok.

Midőn a törvényhatóság figyelmét ezen pontozatokra oly célból hívom fel, hogy úgy a területén létező egyleteket, valamint azokat, kik újabb egyleteket alakítani akarnak, adandó alkalommal az azokban előirt megállapodásra figyelmeztesse, ezenkívül még két szempontot kívánok kiemelni.

Az egyik az, hogy a melléklet IX. pontjában foglalt határozmányok az államélet elutasíthatlan és előfordult esetekben eddig is szem előtt tartott követelményeit foglalják magukban és hogy az abban jelzett eljárást annál inkább kötelességemnek ismerendem a legnagyobb lelkiismeretességgel követni, mennél inkább meg vagyok győződve arról, hogy a polgárok egyesülési joga biztosításának szempontjából egyedüli legcélszerűbb eljárás az, a mely szerint, míg ezen jog gyakorlata teljes szabadsággal megengedtetik, addig minden visszaélés, mely azzal netalán üzenék, a legnagyobb törvényes szigorral fenytíttessék.

A másik az, hogy ép ezen tekintetből úgy az államérdek, valamint az egyleti tagok saját vagyoni érdekében elvárom, hogy a törvényhatóság kebelében létező vagy megalakuló egyletekre az általam jelzett szempontok kiváló figyelembe vételével fogja a jogköréhez tartozó közvetlen felügyeletet gyakorolni és mindannyiszor, a hányszor az egyletek részéről alapszabályaikban meghatározott jogkörük áthágását, valamint törvénybe ütköző és államellenes eljárást fog tapasztalni: mindenek előtt a fennálló törvény és szabályrendeletek értelmében is fog intézkedni s nem késend ily esetekben a további intézkedések elrendelése végett engem értesíteni.

Budapesten, 1875. évi május hó 2-án.

Tisza Kálmán s. k.

Melléklet az 1508/1875. B. M. eln. sz. körrendelethez.

Az egyleti ügyek elintézése, illetőleg engedélyezése és ellenőrzése tekintetéből következő eljárás állapíttatik meg.

I.

Mindennemű egyesület megalakulhatásának főkölléke, hogy alapszabálytervezetét a m. kir. kormánynak — illetékes törvényhatósága útján — felterjessze.

Ha az ilyképen felterjesztett alapszabálytervezet iránt a kir. kormánynak tettlegesen beérkezéstől fogva 40 nap lefolyása alatt határozat vagy észrevétel az illető egyesület alapszabályaira nézve nem tétetett: működését ideiglenesen megkezdheti; véglegesen megalakítottnak azonban minden egyesület csak akkor tekintetik, ha szabályosan felterjesztett alapszabályai a kormány láttaozásával elláttattak.

II.

Lényegesen különböző célú egyesületek egy cím alatt közös alapszabályokkal nem alakulhatnak és így külön alapszabállyal kell alakíttatni:

politikai,
humanisztikus,
nyerészkedési,
közművelődési és
gazdászati egyesületeknek.

Nemzetiségi egyesület csak mint irodalmi és közművelődési egyesület alakulhat.

III.

Politikai és munkásegysületeknél egyesületi tag csak magyar honpolgár lehet.

Tudományos célú, közművelődési és irodalmi egyesületeknél, melyekhez a II. szerint a nemzetiségi egyesületek is sorozvák, tiszteletbeli tagok idegen állam, polgárai is lehetnek, ha megválasztásuk a kir. kormány által jóváhagyatik.

IV.

Politikai és munkásegysületeknél fiókegysületek alakítása meg nem engedetik.

Másnemű egyesületeknél az egyesületek célja, hivatása és természetére való tekintettel fog — az alapszabályok minőségéhez képest — határozat hozatni.

V.

Munkásegysületeknek csak azok tekintetnek, melyek az 1872. évi ipartörvény értelmében alakíttattak.

Másnemű egyesületek, habár munkások által alakíttattak is, csak oly tekintet alá esnek, mintha bármily, nem munkával foglalkozó egyesület által alakíttatnának.

VI.

A nemzeti cím használata egyesületeknek nem engedetik meg.

VII.

Hazai egyesületeknek idegen állam czímerének, színeinek vagy jelvényeinek használata nem engedetik meg.

Részvény-egyletek kivételével — községek és testületeknek, ha valamely egyletbe az alapszabályok szerint, mint tagok, be is léphetnek, képviselőik által gyakorlandó tanácskozási és szavazási jog nem engedélyeztetik.

IX.

Minden egyleti alapszabályba felveendő, hogy az esetben, ha az alapszabályokban meghatározott célzt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kir. kormány által, a mennyiben további működésének folytatása által az állam, vagy az egyleti tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok legpon-
tosabb megtartására különbeni felosztás terhe alatt köteleztetik.

c) A m. kir. belügyminiszter 1898. évi 1136. eln. számú körrendeleté valamennyi törvényhatósághoz, a szabály ellenesen alakult vagy alakított, illetőleg a hatóságilag felosztott egyletekben való részvételnek kihágássá minősítése tárgyában.

Az 1875. évi május 2-án 1508. eln. sz. a. kelt belügyminiszteri körrendelet értelmében mindennemű egylet megalakulása előtt köteles alapszabálytervezetét — illetékes törvényhatósága útján — a m. kir. kormányhoz felterjeszteni. Ha az ilykép felterjesztett alapszabálytervezetre 40 nap lefolyása alatt határozat nem hozott, vagy észrevétel nem tétetett, az egyesület működését ideiglenesen megkezdheti ugyan, azonban véglegesen csak akkor alakulhat meg, ha alapszabályai a kir. kormány láttaomozásával elláttattak.

Hogy ezen rendelet határozmányainak érvény legyen szerezhető, az 1879. XL. t.-cz. 1. §-a alapján valamely egyletnek a fent említett szabályok ellenére való alakulását, illetőleg alakítását, az ekkép alakult vagy szabályszerűen létrejött, de jogérvényes határozattal felosztott vagy felfüggesztett egylet vezetésében, gyűléseiben vagy bármiféle működésében való részvételt kihágásnak minősítem és 15 napig terjedhető elzárással és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel rendelem büntetni.

Budapest, 1898. évi február hó 26-án.

Perczel s. k.

d) A m. kir. belügyminiszter 1898. évi 2219. eln. számú rendelete, valamennyi törvényhatósághoz. A munkásegyletekkel szemben gyakorlandó hatósági ellenőrzésnek hatályosabbá tétele tárgyában.

Számos esetben tapasztalható, hogy szocialisták által létesített u. n. szak-egyletek és földmívelő munkásegyletek nem az alapszabályaikban megjelölt közművelődési czélok elérését tekintik feladatuknak, hanem ily törvényesen megengedett irányú egylet szervezésének örve alatt tulajdonképeni czéljukat legtöbbször a jogrend megzavarása, jelesül az osztálygyűlölet felidézése, a tulajdon és törvényes rend ellen való izgatás képezi.

Minthogy az 1873. évi április hó 29-én 1394. sz. a. kelt belügyminiszteri rendelet szerint az egyesületek működésének ellenőrzésére első sorban a törvényhatóság hivatott: szintén a törvényhatóság kötelességei közé tartozik, hogy tudatában ama veszélynek, melyet a laza ellenőrzés maga után vonhat, ezen munkásegyletek működését kettőzött figyelemmel kísérrje és főgondját képezze, hogy az ilyen egyesület az alapszabályokban kitűzött célztól eltérve, a törvényes rendet veszélyeztető izgatás szervezetévé ne váljjék.

Ezen hatósági ellenőrzés hatályosabbá tétele czéljából láttam jórészt szükségét annak, hogy a f. évi február hó 26-án 1136. eln. sz. a. kiadott rendelettel, az egyleteknek az 1875. évi 1508. eln. sz. a. kelt belügymin. rendeletben említett szabályok ellenére való alakulását, illetőleg alakítását s az ekként alakuló vagy szabályszerűen létrejött, de jogérvényes határozattal felozlatott vagy felfüggesztett egylet vezetésében, gyűléseiben vagy bármiféle működésében való részvételt kihágásnak minősítsem, úgyszintén ezen szempontból kívánom, hogy az alakuló munkásegyletek alapszabályainak keretébe oly határozmányok illesztessenek be, melyek a hatóság részére az egyesület működésének hatályos ellenőrzését vannak hivatva szolgálni.

Így az ilyen egyesületi alapszabályzatba való felvételét kívánom oly határozmányoknak, melyek szerint a hatóság az egyesületi gyűlésekre az egyesületnek mindenkor bejelentendő helyiségeibe bármikor szabad bemeneteli, a gyűlések jegyzőkönyveibe, az egylet pénzkezelésébe s összes irataiba bármikor betekintetési s általában általános ellenőrzési joggal bír oly irányban, hogy az egyesület működése az alapszabályoknak megfelelő-e?

Miután pedig feltétlenül szükséges, hogy az ellenőrzés folyamán észleltekből kifolyó intézkedések gyorsan vitessenek keresztül, hogy a megtorló eljárás késedelemmel ne járjon: kötelességévé teszem a törvényhatóságnak, hogy minden oly esetben, midőn az alapszabályzati czéloktól eltérő, az állam vagy egyesületi tagok vagyoni érdekeit veszélyeztető eljárás észleletnék, az ily munkásegylet működését saját hatáskörében ideiglenesen haladéktalanul fűggeszse fel s ezen intézkedéséről — a kormányhatóság végleges döntése czéljából — hozzám az ezen fűggesztést követő vizsgálatra vonatkozó iratokkal kellően kiegészített jelentést tegyen.

Végül elrendelem, hogy az ily munkásegyletek vezetését és működését a hatóság, minél sürűbben szigorú vizsgáját alá vegye s hozzám az eredményről minden félév végén jelentést tegyen.

Nem kétlem, hogy a törvényhatóság feltétlen szorgossággal cs erélylyel fogja e részbeni kötelességét teljesíteni s míg egyrészlől az idézett rendeletben foglalt tilalom ellen vétőkkel szemben az eljárást szigorral fogja keresztülvezetni, másrészt a munkásegyleti élet fokozott ellenőrzését czélzó ezen rendeletin pontos teljesítését hazafiul kötelességének fogja tekinteni.

Budapesten, 1898. évi április hó 17-én.

Perczel s. k.

III. FEJEZET.

Sztrájkmozgalmak rendészete.

A tőke és munka között vívott harcban a munkának egyik leghatékonyabb fegyvere a sztrájk.

A sztrájk által a munkásság a helyzetén akar segíteni, az tehát kenyérért, valamint emberi és erkölcsi jogokért folyhatik. A sztrájkok tehát a bérek felemelését czélozhatják, vagy egyéb követelmények elérése, — a munkások jólétét biztosító intézmények létesítése, avagy a munkások terhére eső rendszerek megszüntetése céljából indíthatnak.

A sztrájkok jogosultsága és megengedhetősége, avagy jogtalansága mellett felhozható érveket röviden sorolom fel.

A szocziáldemokraták annyira jogosult fegyvernek tartják a sztrájkot, hogy teszem azt Franciaországban a sztrájkjogot törvénybe iktatták. Igaz, hogy a munkásnak, mint szabad akarattal és elhatározással bíró egyénnek jogában áll dolgozni, vagy nem dolgozni, de épp ezért senki sem kényszeríthető a munka abbahagyására és sztrájkra sem.

A sztrájkjog tehát ellentétes a munka szabadságával. De egyébként is, minthogy a társadalom fennállásának alapelve, hogy az egyén akarata bizonyos tekintetben alá legyen rendelve a köz akaratának s a közérdeknek, a közérdek pedig az, hogy a közgazdasági élet és fejlődés igaz ok nélküli háborítást és fennakadást ne szenvedjen, a sztrájk fegyverének használata csak akkor tekinthető jogosnak, ha a munkásnak jogos, igazságos és méltányos kívánalmi más módon ki nem vívhatók. A sztrájkmozgalom mindig követ gördít a közgazdasági élet gépezete elé és megakadályozza a termelést. De kérdéses, hogy nem-e fokozottabb mértékben elítélendő a munkaadók azon konok eljárása, mely az engedmények megtagadásával és az igen sokszor jogosult követeléseknek elutasítása által a sztrájkmozgalmat felidézí?

Elvitathatatlan tény azonban, hogy minden sztrájk úgy a munkának, mint a tőkének megkárosításával jár, — bizonyos időre a termelési tényezőket, úgy a tőkét, mint a munkát improduktívekké tevén — s így nemzetgazdasági szempontból elítélendő. Ámde sokszor a munkásság kénytelen élni eme fegyverrel,

a tőke túlkapásaival szemben s ilyenkor a munka részére jogosan kivívott eredmény erkölcsi rekompenzációját képezi az okozott károsodásnak.

Egy sztrájkmozgalom, ha jól van szervezve és hosszú ideig tart, a közgazdasági életre feltétlenül veszélyessé válik s a gazdasági élet egész gépezetét megakasztani képes.

Épp ezért kiváló gondot kell az államhatalomnak fordítania arra, hogy a sztrájkmozgalmak lehetőleg elkerültesse. A hatóság legyen azon, hogy a sztrájkot lehetőleg meggátolja.

A m. kir. belügyminiszternek 55,154/1904. sz. körrendeletét azt az elvet vallja, hogy a tömeges munkabeszüntetés meg nem torolható, mert szabad államban meg nem fosztható a munkás azon jogától, hogy szabadon határozhassa el magát, vállaljon-e munkát vagy sem? És a munkába álláskor a feltételeket saját érdeke szerint határozhatja meg. Az állam és hatóság tiltó és büntető jogköre csupán a munkaadó és dolgozni kívánó munkás személy-és vagyónbiztonsága ellen irányuló ténykedések megtorlására terjedhet. A hatóságnak csakis a terrorizmus és a törvénytelen cselekedetekkel szemben szabad és kell fellépnie. Az 1898. II. t.-cz. azon rendelkezése, mely megtorlással sújtja a szerződött munkásoknak a szerződés teljesítésétől való vonakodását, az ipari munka viszonyaira nem alkalmazható.

A hatóság tehát, ha sztrájk van készülöben, létesítsen méltányos és igazságos paktumot a munkások és munkaadó között.

A rendőrhatalóság feladata már közrendészeti szempontból is a sztrájkmozgalom minden egyes fázisát éber figyelemmel kísérni.

Az ipartörvény 164. §-a a sztrájkra való kényszerítést (fenyegetés, vagy tetteges bántalmazás által valakinek szabad akarata érvényesítésében való akadályozását) kihágásnak minősíti s 30 napig terjedhető elzárással, valamint 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

A gazdasági munkásokra vonatkozóan pedig kihágással szankcionálja a sztrájkra való kényszerítést az 1898: II. t.-cz. 66. §-a.

Ha a hatóság észleli, hogy sztrájk van kitöröben, hogy a szakegyletekben szervezik a mozgalmat és a pártkasszát, akkor iparkodjék tőle telhetően a békét létrehozni a munkaadók s az ipari munkások között.

Nemcsak az iparhatóság hivatott erre, hanem a rendőrség is, mint államrendészeti orgánus. Egyeztesse a feleket; bírja a munkásokat követeléseik mérséklésére, a munkaadókat pedig méltányosságra és engedékenységre. Szóval legyen a közrend és munka szabadságának megvédelmezőjén felül a jogos munkásérdekek támogatója is.

És mindenek felett legyen a hatóság pártatlan és igazságos. Odaálljon támogató hatalmával, amely részen az igazság van! Ne adjon mindig a tőkének igazat, — mert a tőke rendszerint az erősebb fél és igen sokszor nincs igaza, — a hatóság pedig a legkevésbé sem szolgálja vagy lekötözteti a tőkének.

Ha a sztrájk a békéltetés daczára is kitört, a rendőrhatalóság feladata arra ügyelni, hogy általa a közrend háborítást ne szenvedjen, büntetendő cselekmények el ne követtessenek, a dolgozó és dolgozni akaró munkások megoltalmaztassanak s általában a munka szabadsága biztosítottassék. A terrorizmus ellen a hatóságnak a legnagyobb erélyvel küzdenie kell. Magánosok és hatóság elleni erőszaktól, fosztogatástól s egyéb bűncselekmények elkövetésétől a sztrájkoló munkásokat vissza kell tartani.

A munkások követelik, mint Franciaországban, a sztrájkjog törvénybe iktatását.

Nálunk a sztrájkjog még elismerve nincsen, de egyes rendelkezések már respektálják. Teszem azt, valakit azért, mert sztrájkol, a főváros területéről, avagy máshonnan kitiltani, vagy eltoloncolni nem szabad, kivéve, ha személye egyébként is veszélyes a közbiztonságra, avagy ha büntetendő cselekményeket követ el. De valakinek egy munkásmozgalomban való részvétele semmiképen sem lehet elegendő ok az illető kiutasítására.

Sztrájkanya engedélyezhető, de nem tündő el, hogy innen a munkások a közrendet megzavarják.

A rend fentartása céljából helyeztessék a sztrájkanya állandó rendőri felügyelet alá. Ez nem a munkások személyes szabadságának megszorítása, hanem ezen intézkedést megköveteli a köz- és vagyonbiztonság megóvása.

Bejelentés nélkül nyilvános gyűlés a sztrájkanyán sem tartható. Megbeszélések, értekezések tartása azonban nem esik bejelentési kötelezettség alá.

A hatósági tag ügyel fel, hogy a sztrájkanyán köztörvényekbe ütköző cselekedetek ne terveztesse, hazaellenes üzemek s egyéb büntetendő cselekmények meggátoltassanak, magánosok elleni erőszak ne terveztesse, lázító felhívások kiosztása meg ne engedtesse stb.

Ügyel arra is, hogy a sztrájkoló munkások csoportos kivonulásokat a tanyáról ne tartssanak s oly zajosan ne viselkedjenek, hogy azáltal a közrend megháborítást szenvedjen. Felvonulások csak külön engedély mellett tarthatók s ha a kedélyek nagyon izgatottak, nem engedélyezendők.

A tapasztaltokról a kiküldött felettes hatóságának naponta, fontos dologról pedig nyomban tegyen jelentést!

Ismételten tapasztalt rendellenességek és törvénytelenések esetén a sztrájktagya a rendőrhatalóság által feloszlatandó.

A tanyán tartandó nyilvános gyűléshez külön hatósági biztos küldendő ki, épp úgy, mint más népgyűléshez, kinek igazságérzete és kötelességtudása álljon rést és őrt a törvényes rend megtartása felett.

Mindezekeken felül nyomban a sztrájk kitörésétől kezdve a rendőrhatalóság is folytonosan iparkodjék oda hatni, hogy a sztrájk a harcban álló felek kölcsönös megbékélésével mielőbb véget érjen.

Az iparhatóságnak a békéltető tárgyalásokon való szerepkörét és az őket irányító szempontok ismertetését mellőzöm, csupán megjegyzendőnek tartom, hogy a hatóságnak meg kell látnia a munkásság igazát és jogos és humánus követelésekért vívott harcában melléje kell állania. Mert a XX-ik század a szociális reformok jegyében indult; emberséges bánásmód jár a munkásnak is, a közegészségi követelmények teljesítésére a tőke feltétlenül szorítandó s a minimális munkabér meghatározása s a maximális munkaidő megszabása mind nem olyan követelések, melyeknek teljesítése elől a munkaadó elzárkózni jogosult volna.

Addig is, míg törvény által szervezett választott bíróság fog dönteni a munkaadók és munkások közötti bérharczok nagy pereiben, addig is legyen a hatóság a tárgyilagossá, pártatlan és részrehajlatlan bíró, ki a bérharczban álló felek közt felmerült érdekelkülönbségek méltányos kiegyenlítésével teremtsen meg mindkét fél javára és boldogulására a békét.

Megemlítem még, hogy itt volna már a legfőbb ideje a sztrájk-törvény megalkotásának.

A jogosulatlan sztrájkmozgalmakat meg kellene gátolni.

Jogos a sztrájk fegyverének használata, ha a tőke, mely kell, hogy a munkával teljesen egyenrangú termelési tényező legyen, a munka felett óriási túlsúlyra tesz szert, ha a munka kizsákmányolására tör, ha lenyűgözi a munkást, meggátolja szabad mozgását, megsemmisíti akarát, egyéniségét, ha nem egyenrangú termelőtársa, de feltétlen ura és zsarnoka akar lenni, ha az együttesen produkált eredményből és haszonból munkabér alakjában oly csekély részt juttat a munkásnak, hogy ez szűkreszabott igényeit sem elégítheti ki s ha a viszonyokkal nem számolva nem biztosítja a munkásnak és családjának zavartalan megélhetését.

Emberséges bánásmód, balesetek elleni védelem és biztosítás, nyugdíj, rokkantségély, betegpénz, közegészségi követelmények betartása, a munkaidő tartamának méltányos megállapítása stb. mind jogos és igazságos követelések. Az ezek elnyerése érdekében indított sztrájk jogos lesz. Míg a pusztán hatalmi érdekek-

ből (pl. valamely munkásszervezet főlényének biztosítása stb. céljából) indított sztrájk jogosulatlan.

Ez kimondandó lenne a sztrájk törvényben.

Szintúgy jogosulatlan, ha általa az állam és közület létérdekei lennének veszélyeztetve és erős megrázkódtatásnak kitéve. Jogosulatlan továbbá azon sztrájk is, mely a közrend, a köz- és vagyonbiztonság nagymérvű veszélyeztetését eredményezné.

Így pl. közérdekből jogosulatlan a vízvezetési munkások sztrájkja, a vasúti sztrájk, a közlekedési üzemek tömeges munkamegszűntetése; közrend és vagyonbiztonság szempontjából pl. a gázgyári, világítási munkások sztrájkja.

A sztrájk törvényben minderre ki kell terjeszkedni, úgyszintén kiékelni mondani a munka szabadságát is.

És sok más szempontot figyelemre kell méltatni a sztrájk törvény megalkotásánál, mely akár önálló törvény alakjában, akár az ipartörvény revíziójával kapcsolatosan, de végre valahára meghozandó lenne!

A hivatkozott jogszabályok: a) Az 1884: XVII. t.-cz. (ipartörvény) vonatkozó §-ai.

141. §. Minden ipartestület kebelében az iparosok és a tanoncok vagy a segédek közt felmerülő sűrlődások és vitás kérdések elintézésére (176. §.) iparosok- és segédekből külön békéltető bizottság szervezendő, stb.

144. §. Összebeszélés folytán bekövetkezett munkaszünetelés esetén a segélypénztár a munkaszünetelés tartama alatt az összebeszélésben résztvevő segédnek — igazolt betegség esetén kívül — segélyt nem adhat.

162. §. Összebeszélések, melyekkel az iparosok azt czélozzák, hogy üzletük félbeszakítása, vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által ezeknek terheesebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azoknak bérüket leszállítsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék; általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki; úgyszintén mindazon egyezmények, melyek által azoknak támogatása czéloztatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak károsítása, akik azokkal szakítanak — jogérvénytelen nem bírnak.

163. §. Mihelyt ily összebeszélések az iparhatóság értésére jutnak, megszüntetésükre békéltető bizottság alakítását rendeli el, illetőleg a testülethez tartozó iparágaknál a testület békéltető bizottságát (141. §.) eljárásra utasítja.

A békéltető bizottság az illető iparág önálló iparosai és segédei által külön-külön választott hat iparosból és hat segédből, illetőleg a testület békéltető bizottságánál a bizottság hat iparos tagjából és hat segéd tagjából áll.

A bizottság elnöke az elsőfokú iparhatóság, illetőleg annak elnöke; jegyzője az iparhatóság által kirendelt jegyző.

A bizottság megválasztás után azonnal összeül és a megbékéltetés iránt tanácskozik.

164. §. Aki a 162. §-ban említett összebeszélések és egyezmények létesítése, terjesztése, vagy foganatosítása céljából a munkaadókat, vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akaratuk érvényesítésében fenyegetés, vagy tetteleges bántalmazás által akadályozza, vagy akadályozni törekszik: az, amennyiben a büntető törvények szerint súlyosabb büntetésnek helye nem volna, 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel és 30 napig terjedhető elzárással büntethető.

176. §. Az iparosok és a tanoncok, segédek vagy munkások között felmerülő azon sűrűlódások és vitás kérdések, melyek a munka-, vagy tanviszony megkezdésére, folytatására vagy megszűnésére, annak tartama alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesítésére, a munka vagy tanviszony megszűnéséből keletkező kártérítési követelésekre vonatkoznak, az elsőfokú iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető bizottsága (141. §.) által minden felebbezés kizárásával döntenők el.

Az iparhatóság, illetőleg a békéltető bizottság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől számítandó 8 nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni, mi által azonban a határozat végrehajtása nem gátoltatik.

b) 1898: II. t.-cz. a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszony szabályozásáról.

Vonatkozó §-ok:

65. §. Nem bírnak hatálylyal sem azon összebeszélések, melyekkel a munkások azt czélozzák, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék s általában tőlük előnyöket csikarjanak ki, sem azon egyezmények, amelyek által azoknak, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, támogatása, azoknak pedig, akik az összebeszéléssel szakítanak, megkárosítása czéloztatik.

Kihágást követ el s 60 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki:

a) az ily összebeszélések, egyezmények létesítése, terjesztése vagy fogantatása czéljából a munkásokat, napszámásokat, cselédeket szabad akarattal érvényesítésében akadályozza, vagy akadályozni törekszik;

b) ily összebeszélések, egyezmények létesítése, terjesztése, vagy fogantatása czéljából a szerződött munkások közt álhireket terjeszt, pénzt gyűjt, a szerződött munkásokkal összegyővetelt tart, ily összegyővetel czéljaira helyiségét átengedi s ily összegyővetelben részt vesz.

66. §. Kihágást követ el s 60 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki:

a) a gazdasági munkásokat, napszámásokat arra ösztönzi, hogy munkásigazolványt ne szerezzenek, a szerződéskötésnél a megszabott alakszerűségek megtartásától tartózkodjanak, a bármily módon létrejött szerződést ne teljesítsék;

b) az elszerződött, vagy elszerződésre hajlandó munkást, napszámost, cselédet ezért fenyegeti, szóval vagy tettel bántalmazza;

c) a szerződésszegő munkást, napszámost, cselédet nyilvánosan feldicséri, vagy annak javára adományt gyűjt.

Ugyanezen büntetés alá esnek azok is, akik azon helyeken, ahol a munkások dolgoznak, a munkaadó vagy megbízottja lakása s illetőleg tartózkodási helye előtt össze csoportosulnak a végett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására bírják.

c) A m. kir. belügyminiszter 1897. évi 35.100. számú körrendeleté valamenyi törvényhatóságához a segély gyűjtések szabályozása tárgyában.

Újabb időben mind gyakrabban fordul elő, hogy úgy egyesek, mint testületek — részint hírlapokban közzétett, részint postán megküldött, vagy egyéb utón terjesztett felhívások, gyűjtőívek útján — a közönséget valamely emberbaráti vagy egyéb közérdekű (pl. templom, iskolaépítés, emlékszobor felállítás, stb. efféle) czélra leendő adakozásra szólítják fel.

A gyűjtésnek ezen módjai azonban igen alkalmasak arra, hogy a hatóságok figyelmét és ellenőrzését kikerüljék, minél fogva azzal könnyebben is történhetik visszaélés, még pedig nemcsak azért, hogy a begyűlt összegek a megjelölt célra fordítása iránt kellő biztosíték nem nyújtatik, hanem burkoltan, vagy néha bevallottan is a törvényben tiltott, vagy államellenes célra is történnek gyűjtések.

Nem lehet célokom, hogy a társadalmat, mely — párhuzamosan az állammal — a reá háruló feladatok teljesítésében anyagi eszközökre is utalva van, ezen eszközök megszerzésében korlátozzam, de mivel — ép ezen feladatok elérésének biztosítása szempontjából — az előfordulható visszaéléseket lehetőleg meggátolni az államnak kötelessége, a hatóságokat e téren is megillető felügyeleti és ellenőrzési jog hatályosabbá tétele végett az 1882. évi április hó 16-án 18.613. szám alatt kibocsátott körrendelet érvényben hagyása mellett a következőket rendelem:

1. Bármily nyilvános jellegű adománygyűjtés, történjék ez akár hirdalokban közzétett, akár egyéb utón terjesztett általános felhívások folytán, csak előleges hatósági engedély mellett szabad. Az engedélyt, ha a gyűjtés csak bizonyos törvényhatóság, vagy törvényhatóságok területén szándékolatik, az illető törvényhatóság, vagy törvényhatóságok első tisztviselője, ha pedig az egész országra kiterjesztetik, a m. kir. belügyminiszter adja meg.

2. Az ország egyes vidékeit vagy helységeit érő elemi csapások vagy éhínség esetében a sújtott lakosság segélyezése céljából engedély nélkül is indíthatók gyűjtések, azonban ez a felhívás helye szerint illetékes alispáni vagy polgármesteri hivatalnak 15 nap alatt bejelentendő és az adományok kezelésére nézve az alábbi szabályok szintén megtartandók.

3. Az engedély iránti kérvényben, valamint a felhívásban legalább két erkölcsileg és vagyoniilag megbízható személy nevezendő meg, kik a begyűlendő adományok átvételére együttesen feljogosítvák és kik azokért egyetemlegesen felelősek.

4. Ugyanezen személyek által a begyűlt összegekről, illetve tárgyakról s azok hovaforrásáról pontos jegyzék vezetendő s az ezekre vonatkozó okmányok a gyűjtés befejezte után is még legalább egy évig megőrzendők.

5. A közigazgatási illetékes hatóságok jogosítva vannak ezen jegyzéket és okmányokat bármikor betekinteni, a netalán felmerülő kételyek eloszlására a számadóktól felvilágosítást kívánni, ezek pedig tartoznak azt megadni.

6. Jogosítvák továbbá az illetékes hatóságok a gyűjtés befejeztével, vagy ha ez több évre terjedne, minden naptári év végével a számadást — mellékleteivel együtt — átvizsgálás végett bekívánni, arra észrevételeiket megtenni s ha ezek el nem oszlattatnának, a számadókat felelősségre vonni, a gyűjtött pénzt vagy tárgyakat addig, míg azoknak hovaforrása iránt illetékes és végérvényes határozat hozatik, zár alá venni s a további gyűjtést betiltani.

7. Külföldön valamely hazai célra gyűjtött adományok belföldön csak a m. kir. belügyminiszter engedélyével fogadhatók el.

8. Akik ezen szabályokat meg nem tartják, amennyiben súlyosabb beszámítás alá eső cselekmény nem forog fenn, kihágást követnek el és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetében megfelelő elzárással büntetendők; az engedély nélkül, vagy külföldön gyűjtött pénz vagy tárgy ezenfelül elkobzandó.

Budapest, 1897. évi június hó 17-én.

Perczel s. k.

d) Sztrájk gyűlések.

10.358/fk. eln. 94. sz. körrendelet.

A m. kir. Belügyminiszter úr ö nagyméltósága által múlt év november hó 15-én 1340. eln. rés. sz. a. kiadott magas rendelete értelmében oly nyilvános gyűlések, melyeken egy munkaszünetelés egész állása s annak érdekében tett intézkedések adatnak elő, az összebeszélés módozatai állapíttatnak meg, a tömeges összebeszélés és munkaszünetelés szerveztetik és a munkaszünetelés továbbfolytatására szükséges lépések határozatnak el, nem engedélyezendők, illetőleg ha valamely más cél alatt bejelentett gyűlések ily összebeszélésekre használtatnak fel, azok feloszlatandók.

Budapesten, 1895. évi május hó 4-én.

Dr. Sélley s. k.
min. oszt. tanácsos, főkapitány.

IV. FEJEZET.

**Az utczai felvonulások, népcsoportosulások, tüntetések
és zavargások rendszete.**

Az államrendőrség ügyel fel az utczai rendre és közbiztonságra, a szociáldemokraták és a munkások által rendezett felvonulásokon. A rendőrhatalóság, mint államrendészeti funkciót végző szerv engedélyezi az utczai felvonulásokat. És az engedély megadása avagy megtagadása ismét a rendőrhatalóság diszkréciójára van bízva.

Ha alapos a gyanú, hogy a tömeg rendellenességeket és törvénytiséteket fog elkövetni, a felvonulás engedélyezését meg kell tagadni.

A felvonulás engedélyezésénél, illetve az engedély megtagadásánál is ugyanazon szempontok veendőek figyelembe, melyek a népgyűlések engedélyezésénél s a melyeket fentebb a népgyűlések rendszeténél tüzetesen és részletesen felsoroltam, s amelyeket ezúttal röviden ismételtek. Nem engedélyezendő a felvonulások zavargások és belvillongások idején, mikor a kedélyállapotok izgatottak, ha megtartásának esetén nagyobb közrendzavarástól, testi épség, vagyon elleni és más jogsértésektől, bűncselekmények elkövetésétől, a közület érdekei ellen intézendő hatékony és veszedelemes támadásoktól alaposan tartani lehet, ha a rendezők személye nem nyújt elegendő garanciát, hogy a felvonuláson nagyobb mérvű törvénytelenességek és rendellenességek előfordulni nem fognak. Megtagadható a felvonulás nagyobb nemzeti és egyházi ünnepek, a hazát vagy uralkodócsaládot ért nagyobb öröm vagy gyász alkalmából, ha a felvonulás leplezett célja az ünnepség, ünnepies hangulat vagy gyász megrontása, disszonancia vegyítése a nemzeti közöröm vagy közgyász hangjai közé; megtagadható a tudomásvétel járványos betegségek és nagyobb sztrájkok alkalmával; ha a hely, ahol a felvonulást tartani akarják, nem megfelelő, nevezetesen ha oly utczákon vagy téren akarnák megtartani, ahol a forgalom és közlekedés rendkívül élénk s ezáltal huzamosabb időre megakadályoztatnék; ha az országgyűlés tanácskozásának esetén a tanácskozási helynek, az ural-

kode itt tartózkodása esetén a tartózkodás helyének közelében szándékoltatnék megtartatni s így demonstráció jellege lenne stb.

Ha a felvonulás megtartása engedélyeztetik, az utcai rendfentartására kirendelt rendőrhatalósági tagoknak ügyelni kell arra, hogy a felvonulás által az utca forgalma és a közlekedés akadályt ne szenvedjen, ügyelni kell arra, hogy a tömeg egyes lázító, törvény- és felségsértő kiáltásokat ne hallasson s egyáltalán a közrend, a város nyugalma, a szabad közlekedés lebonyolítása, s a felvonulásban részt nem vevő polgárság békéje, az üzleti élet zavartalan menete nagy mértékben meg ne háboríttassék és meg ne zavartassák. A felségsértő, törvények és közrend ellen izgató, lázító kiáltások a tömegből eltávolítandók, feljelentendők és felelősségre vonandók.

Általános jelszavak hangoztatása nem ok a közbelépésre; de ha az illető köztörvényekbe ütköző jelszavakat: „le az alkotmányról“, „éljen az anarchia“ stb. hangoztat, ha az uralkodót, a törvényhozást, hatóságokat sértő jelszavakat és kifejezéseket használ: az illetőt a közrend megóvása s a nagyobb méretű rendezavarások megakadályozása céljából a tömegből el kell távolítani s az illetékes kerületi kapitánysághoz előállíttatni.

Miniszteri rendeletekkel tiltva van a vörös lobogó használata is. A felvonuláskor használt vörös lobogó eldobandó. (A 3710/874. sz. B. M. rendelet tiltja a vörös lobogó használatát.)

Ha a tömeg, mely a felvonulásban részt vesz, a rendőri intézkedéseknek ellenszegülne, viselkedése közbotrányt keltő zajongássá és lármává fajulna, féktelenkedni és rakoncátlanokká kezdene, magánosok, vagy a köz vagyont rongálná, egyes, a tömeg kívüli személyeket nagymérvű és súlyosabb szóbeli, vagy pláne tettleges inzultusokkal illetve, a felvonulás a rendőrség által beszüntetendő és a felvonulásban résztvevők szétosztásra hívandók fel. Ez esetben a felvonulásra kirendelt rendőrtisztviselő a tömeget a békés eloszlásra felhívja. Ha felhívásának megismétlése daczárd sem lenne fogantatja, a tömeg nem engedelmeskednék és ellenszegülne, a feloszlást karhatalommal kell fogantatítani. További ellenszegülés, hatóság elleni erőszak, a tömeg részéről esetleg eszközölt intenzívebb vagy fegyveres ellenállás eseteiben kardhasználat segítségével, végső szükség esetén, ha a rendőri karhatalom elégtelennek bizonyulna, katonaság segítségének igénybevételével.

Ily alkalmakkor a hatósági intézkedésnek nem engedelmeskedők feltétlenül a rendőrségi hatósághoz bekísérendők és a kbt. 78. §-a alapján, esetleg, ha a büntetőtörvénybe ütköző cselekményt követtek el, bűnügyi úton felelősségre vonandók.

Ha az államrendészeti hatóság valamely felvonulás megtartását nem engedélyezi, a tilalom daczára létrejött csoportosulásokat fel kell oszlatni. A csoportosulás vezetői lehetőleg előállítandók s velük szemben a kbt. 78. §-a alapján a rendőri büntető eljárás megindítandó. A felvonulás tilalmának kijátszását sem szabad megengedni. Tömött, zárt sorokban való s az utcái szabad közlekedés rendjét megakasztó tüntető séta meg nem engedhető.

A tüntetések és zavargások eseteiben ugyancsak a fentebb említett szempontok veendő figyelembe.

Kivételes állapotok akkor állanak elő, mikor a tömegeknek a köz- és államrend elleni veszélyes törekvései a közsabadságok bizonyos mérvű korlátozását, bizonyos alapjogokat szabályozó törvények az egyesülési és gyülekezési szabadság felfüggesztését, s a közhatóságoknak a meglévőnél nagyobb hatalommal való felruházását teszik szükségessé.

Ezen állapot beáll, ha a tömegmozgalmak és népzavargások oly mérvet öltenek, hogy az általános jogrendet felforgatással fenyegetik.

És ha ezen mozgalmak a rendes hatalmi eszközökkel elfojthatók nem lennének, a kormánynak jogában áll kivételes állapotokat teremteni, pl. a gyülekezési, egyesülési szabadságot bizonyos időre felfüggeszteni, katonai erőt kirendelni stb.

Kivételes állapotokat statuálni különben csakis a legvégső szükség esetében kell.

Mindenesetre előbb a közhatóságok a rendelkezésükre álló hatalmi eszközök igénybevételével kötelesek megkíséríteni a béke és nyugalom helyreállítását.

Népzavargások nagyméretű elfajulása esetén a rend helyreállítása céljából a rendőrség mint fegyveres erő működik és szükség esetén a katonai fegyveres erő is igénybe veheti.

E tekintetben az 1881: XXI. t.-cz. tartalmaz rendelkezéseket.

Nagyobbmérvű lázadások és csoportosulások alkalmával, ha a tömeg garázdálkodni kezd, a lakosság vagyona és testi épsége ellen intéz támadásokat, az államrendőrség vezénylő tisztje feloszlásra szólítja fel a tömeget s ha sem ennek, sem a karhatalom használatának foganatja nem lenne s a zavargás megszüntetéséhez a rendőrség személyzete csekélynek bizonyulna, a főkapitánynak vagy helyettesének jogában áll a belügyminiszter útján a katonai karhatalom kirendelését kérelmezni.

A katonaság megérkezésekor a rendőrség vezénylő tisztviselője dobszó mellett a „törvény nevében“ békés szétosztásra szólítja fel a zavargókat s egyben figyelmezteti, hogy engedetlenség esetén katonai fegyveres erő fog alkalmaztatni. Felhívását kétszer megismétli, azután, ha felhívása sikertelen, felhívja a vezénylő

katonatisztet, hogy a törvénynek erővel szerezzen fogantat. A vezénylő katonatiszt azután saját felelősségére intézkedik a ki-vezényelt katonai csapatokkal.

A rend helyreállítása után ismét átadja a további teendők iránti intézkedés jogát a polgári hatóságnak.

Népzavargások alkalmával a tömegek törekvései és erőszakoskodása ellenében az államot és közületet érhető veszélyek elháríthatása céljából az államrendészeti hatóságnak az elmondottakat kell leginkább figyelmére méltatnia és szem előtt tartania.

Mindenesetre józan és bölcs belátására van bízva annak megítélése, hogy fenforog-e oly nagyméretű veszély, mely a beavatkozás erősebb eszközeinek alkalmazásba vételét szükségessé teszi.

Szóval itt is az ő diszkréczióális joga és józan megfontolása érvényesül.

A hivatkozott és vonatkozó jogszabályok a következők:

a) *IV. fej. I. A lázadás. — Esetei és büntetése.*

1878: V. t.-cz.

152. §. (E.) A csoportosulás, melynek célja:

1. az országgyűlést, annak valamelyik házát vagy bizottságát;
2. a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságokat, vagy ezek egyikét, vagy azoknak valamelyik albizottságát;
3. a magyar kormányt erőszakkal, vagy veszélyes fenyegetéssel hivatásának szabad gyakorlatában akadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamely intézkedésre, vagy valaminek elhagyására kényszeríteni: a lázadás büntetett képei és tíz évtől tizenöt évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

153. §. (E. és F.) Lázadást képez azon csoportosulás is, melynek célja: a polgárok valamelyik osztályát, nemzetiségét, vagy valamely hitfelekezetét fegyveresen megtámadni.

Ezen esetben a felbujtók és vezetők öt évtől tíz évig terjedhető államfogházzal, a többiek pedig két évig terjedhető államfogházzal büntetendők.

154. §. (E. és T.) Ha a lázadó csoport valamely községet, házat, fegyvertárt, hadiszertárt, löpörtárt, vaspályát, távirtda vagy postahivatalt megtámadott vagy hatalmába kerített, amennyiben súlyosabb büntetés alá eső büntett nem forog fenn: a felbujtók és vezetők tíz évtől tizenöt évig terjedhető államfogházzal, a többiek pedig két évtől öt évig terjedhető államfogházzal büntetendők.

155. §. (E. és T.) Ha a lázadó csoport rablást, gyűjtogatást, pusztítást vagy egyes személyek ellen erőszakot követ el, amennyiben súlyosabb büntetés alá eső büntett nem forog fenn: a felbujtók és vezetők tíz évtől tizenöt évig terjedhető feyházzal, a többiek öt évig terjedhető feyházzal büntetendők.

2. Szövetkezés és felhívás a lázadásra.

156. §. A lázadás előidézésére létrejött szövetség, ha a büntett véghezvitelére előkészületi cselekmény nem követtetett el, egy évtől három évig terjedhető államfogházzal, ellenkező esetben pedig két évtől öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

157. §. Ha a 155 §-ban meghatározott büntett véghezvitelére jött létre a szövetség; a szövetkezők az előbbi szakaszban megállapított megkülönböztetés szerint három évig, illetőleg öt évig terjedhető fegyházzal büntetendők.

158. §. (E.) Aki a jelen fejezet előbbi szakaszában meghatározott cselekmény elkövetésére, a 134. §-ban kijelölt módon, felhívást intéz vagy terjeszt, ha az a felhívás folytán követtett el, vagy kíséreltetett meg, mint felbújtó büntetendő.

(T.) Ha pedig a felhívás teljesen eredménytelen maradt: hat hónaptól két évig terjedhető államfogházzal büntetendő.

134. §. (E) Aki gyülekezeten, nyilvánosan, szóval, vagy aki irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által, stb. . . .

3. A lázadás és az arra irányzott szövetkezés büntetlensége.

159. §. Lázadás miatt, a felbujtók és vezetők kivételével nem büntetteknek azok, akik a polgári vagy katonai hatóság felhívására a lázadás színhelyét elhagyják és a lázadásban többé részt nem vesznek.

A büntetlenség mindazonáltal nem terjed ki azon büntetendő cselekményekre, melyeket valaki, a lázadás tartama alatt, az ebben való részességen kívül követett el.

160. §. A szövetkezés büntetlenségére nézve a 137. §. rendelete, az ott meghatározott esetekben és feltételek alatt, a lázadás céljából szövetkezetiekre is alkalmazandó.

*137. §. Nem büntetik a szövetség miatt az, aki előbb, mintsem a felzésértés elkövetésére, a szövetkezésen felül valami merényeltetett s mielőtt azt a hatóság felfedezte volna, a szövetségtől eláll és állását a szövetkezetieknek nemcsak tudomására juttatja, hanem azokat a merénylet felhagyására bírní törekszik, vagy pedig a szövetséget a hatóságnak feljelenti.

4. Mellékbüntetés.

162. §. A lázadás büntette miatt, a szabadságvesztés büntetésen felül, hivatalvesztés és a 152. és 155. §§. eseteiben a politikai jogok gyakorlatának felüggesztése is megállapítandó.

b) A hatóságok, országgyűlési tagok vagy hatósági tagok elleni erőszak.

163. §. A csoportosulás, melynek célja valamely hatóságot erőszak, vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamely intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeríteni, a hatóság elleni erőszak büntettét képezi és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha pedig az erőszakot, vagy veszélyes fenyegetést, a fennebb meghatározott célból, csupán egy személy követi el, három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ugyanazon büntetés a megjelölt megkülönböztetés szerint alkalmazandó, ha az erőszak vagy veszélyes fenyegetés, a fennebb megállapított célból az országgyűlésnek, vagy a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságoknak valamely tagja ellen követik el.

164. §. Ezen elnevezés alatt: „hatóság” a közigazgatási, bírói és katonai hatóságok; »közigazgatási hatóság« elnevezése alatt pedig: a bíróságok kivételével, minden állami, törvényhatósági és községi hatóság értendő.

165. §. A hatóság elleni erőszak büntettét követi el és három évig terjedhető börtönnel büntetendő az is: aki valamely hatóságnak küldöttségét, választmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, választmány, bizottság valamely tagját vagy közegét, a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában erőszak, vagy veszélyes fenyegetés által akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeríti, vagy pedig hivatalos eljárása alatt tetteleg bántalmazza.

Ugyanezen büntetés alkalmazandó, ha a cselekmény, a fennebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt, vagy megjelent személyek ellen követetik el.

167. §. Veszélyes fenyegetésnek tekintendő valamely büntött vagy vétség elkövetésével való olyan fenyegetés, mely a fenforgó körülményeknél fogva alkalmas arra, hogy a fenyegetett személyben, a veszély közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjessen.

168. §. Ha a 163. §-ban meghatározott büntettet fegyveres csoport, vagy a 165. §-ban megjelölt büntettet többen követték el, amennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn: a felbujtók és a vezetők öt évig terjedhető fegyházzal, a többiek pedig öt évig terjedhető börtönnel büntetendők.

Öt évig terjedhető börtönnel büntetendő az is: aki a 163. §-ban meghatározott büntettet, habár egyedül, de fegyveresen követte el, úgyszintén, aki a 165. §-ban meghatározott büntett elkövetése alkalmával fel volt fegyverkezve.

169. §. A jelen fejezetben meghatározott büntett miatt, a szabadságvesztés büntetésén felül, a hivatalvesztés is alkalmazandó.

170. §. A hatóság elleni erőszak elkövetésére irányzott szövetség, ha a büntett véghezvitelére előkészületi cselekmény még nem történt: három hónaptól egy évig, ellenkező esetben pedig egy évtől három évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

c) A vallás és ennek szabad gyakorlata elleni büntettek és vétségek.

190. §. Aki a 171. §-ban meghatározott módon isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz, aki az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megakadályozza, vagy megzavarja: vétséget követ el és egy évig terjedhető fegyházzal és ezer forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetetik.

A kísérlet büntetendő.

191. §. Vétséget követ el és hat hónapig terjedhető fegyházzal és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, aki az állam által elismert vallás szertartásai gyakorlatára rendelt helyiségben, nyilvánosan, botrányt követ el, vagy a vallási tiszteletnek tárgyát, — vagy oly tárgyakat, melyek a szertartások végzésére rendelvek, a szertartásra rendelt helyiségben, — vagy bár azon kívül, de a vallásos szertartás alkalmával, tettel, vagy botrányos szavakkal meggyaláz.

192. §. Vétséget követ el és egy évig terjedhető fegyházzal és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: aki az állam által elismert vallás lelkészét, amidőn az vallási szertartást teljesít, szóval, tettel, vagy fenyegetéssel, nyilvánosan megtámadja.

Ha pedig a lelkézt vallási szertartás teljesítése alkalmával testileg bántalmazza, — büntettet követ el — és amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik: két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

d) A magánosok elleni erőszak.

175. §. Ha valamely csoport azon célból, hogy személyeken, vagy dolgokon erőszakot kövessen el, valakinek lakába, üzleti helyiségébe, vagy bekerített birtokába betör: a csoportnak mindenik tagja, a magánosok elleni erőszak miatt, két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

176. §. Ha pedig valamely csoport, nyílt helyen, akár személyeken, akár dolgokon követ el erőszakot: mindenik tagja három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

177. §. A magánosok elleni erőszak vétségét követi el és hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő: aki munkabér felemelése, vagy leszállítása végett, valamely munkás, vagy munkaadó ellen erőszakot követ el, azt szóval, vagy tettel bántalmazza, vagy erőszakkal fenyegeti.

Ugyanezen büntetés alá esnek rázok is, akik gyárak, műhelyek, vagy azon helyiségek előtt, ahol munkások dolgoznak, vagy a munkaadó, munkavezető lakása, illetve tartózkodási helye előtt összecsoportosulnak a végett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására bírják.

e) Más vagyonának megrongálása.

418. §. Aki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít: vétséget követ el, három évig terjedhető fogházzal és ötven forinttól ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

A kísérlet büntetendő.

A bűnvádi eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye.

419. Büntetett képez a cselekmény és egy évtől három évig terjedhető börtönnel, úgyszintén kétszáz forinttól kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: ha az tanuk, szakértők, közhivatalosok vagyonán, azok tanu-zása, véleménye, vagy hivatalos eljárása miatt bosszúból követett el.

421. §. Aki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, amennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn és az okozott kár öt forint értéket felül múl: vétséget követ el és három hónapig terjedhető fogházzal, valamint kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A bűnvádi eljárásnak csak a sértett fél indítványára van helye.

f) A Köt. 78. §-a.

Aki nyilvános ünnepélyek, népünnep, körmenetek, vagy más csoportosulások alkalmával a szerencsétlenségek kikerülése és a rend fentartása céljából tett hatósági intézkedéseket megszegi: 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

g) Az 1881: XXI. t.-cz. vonatkozó §-ai:

7. §. e) Minden nemű nyilvános előadások, mutatónyok, táncvígalmak, fáklyás és egyéb menetek a fővárosi rendőrségnél jelentetnek be s amennyiben azokhoz a fennálló törvények, vagy törvényes gyakorlat szerint engedély kívánatik, adja az engedélyeket; stb. . . .

f) Törvényes hatáskörében életbelépteti a béke és közrend fentartására s ha az megzavartott, annak helyreállítására esetenként szükséges intézkedéseket.

8. §. Oly esetekben, melyekre nézve sem törvény, sem kormányrendelet, vagy fővárosi szabályrendelet intézkedéseket nem tartalmaz s melyekből a fővárosi rendőri területen tartózkodók élet- vagy testi biztonsága, egészsége, személyes szabadsága, vagy vagyonára nézve közvetlen veszély támadhatna, nem csak jogában, hanem kötelességében is áll a rendőrségnek ideiglenes és bizonyos meghatározott helyre és időre szóló intézkedéseket tenni s evégből bizonyos cselekményekre szorító vagy azoktól eltöltő kötelező rendeleteket kiadni, melyeknek áthágására 50 forintig terjedhető pénzbeli büntetést szabhat.

Ily rendelkezések csak akkor kötelezők, ha falragaszok által közhírré tettettek, ha pedig csak egy meghatározott helyre, vagy utczára vonatkoznak, ott szembetűnő helyen addig felragasztva maradnak, míg hatályuk tart.

Ily nemű rendeletek ellen, amennyiben cél- vagy törvényszerűségük kétségbe vonatnék, a fővárosi törvényhatóság fölterjesztés, magánosok pedig fel-folyamodás útján a belügyminiszternél orvoslást kereshetnek; azok áthágása azonban az 181 §. XXXVII. t.-cz. 42. §-a alapján kiadott bel- és igazságügy-miniszeri rendeletben körülírt eljárás szerint büntetendő.

30. §. A rendőrség támadás ellen, védelmül és tetleges ellenszegülés legyőzésére, kényszereszközöket alkalmazhat, végső szükség esetében pedig fegyverét is használhatja.

31. §. A főkapitány vagy helyettese jogaihoz tartozik szükség esetében a sorkatonaság vagy honvédség közreműködését igénybe venni.

Ezek igénybevétele csak végső esetben történhetik, midőn a rendőrség a rend és béke fentartására merőben elégtelen.

32. §. Ha a rendet és közbékét komolyan veszélyeztető nagyobb mérvű népcsoportulás, vagy tényleges lázadás esetében, a sorkatonaság vagy honvédség segélye igénybe vétetik, ennek tényleges fellépése előtt a fővárosi rendőrség egyik megbízott s külső jel — nemzeti színű vállszalag — által felismerhető tisztje (a törvény megalkotásakor a tisztikar még nem volt egyenruházva. Szerk.): a veszélyes összecsoportosulás vagy lázadás helyén a zavargókat dobszó, vagy harsona általi figyelmeztetés után a „törvény nevében“ békés szétoszlásra hangosan és azon hozzáadással hívja fel, hogy engedetlenség esetében a fegyveres erőnek rögtöni alkalmazása fog bekövetkezni.

A felhívás, amennyiben a körülmények engedik, még kétszer és utoljára ismételtetik.

33. §. E figyelmeztetések siker nélkül maradván, a rendőrtiszt a vezénylő katonavagy honvédtisztet felhívja, hogy a törvénynek erővel szerezzen fogantat.

34. §. A vezénylő tiszt e felhívásra a katonai szabályzatok szerint saját felelősségére intézkedik s érvényt szerezvén a törvénynek s helyreállítván a rendet, a további teendők iránti intézkedést ismét a polgári hatóságnak adja át.

h) Utasítás a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére. 130.000/899. V.-b. sz. bel. min. rend.

Vonatkozó §-ok:

Előállítás, bekísérés.

183. §. VI. h) A rendőri közegek, felsőbb hatóságuk külön utasítása vagy rendelete nélkül is kötelesek előzni és a rendőri hatóság elé vezetni azt,

aki a rendőri közeget hivatalos eljárása közben bántalmazza, vagy veszélyesen fenyegeti; aki oly természetű bűncselekményt követ el, mely közbotrányt okoz és az előidézett rendetlenséget vagy rendezavarást csak a tettes vagy részes elfogatásával lehet megszüntetni.

VII. Kihágás esetében csak azt a tettenkapottat kísérheti be a rendőri közeg:

1. ki oly természetű kihágáson éretik tetten, mely közbotrányt okoz, vagy ha az előidézett rendtelenség, esetleg rendzavarás csak a tettes elfogatásával szüntethető meg;

2. ki a kihágást a rendőri közeg részéről történt megintés után is folytatja;

3. ki a rendőri közegnek ellenszegül, vagy azt bántalmazza;

4. ki magát a rendőri közeg fölszólítására igazolni nem tudja, vagy az igazolást megtagadja.

190. §. Ha a bekisérendő által a rendőri közeg élete és testi épsége oly komolyan támadatik meg, hogy a fenyegetés megvalósításától alaposan tartani lehet és a rendőri közeg élete s testi biztonsága másképp meg nem menthető: jogosult a rendőri közeg támadójával szemben fegyverét is használni, de mindenkor csak a végső esetben és csak oly mértékben, amennyi okvetlenül szükséges a veszély elhárítására.

191. §. A fegyverhasználatról, valamint annak okairól a rendőri közeg által a legrészletesebb s kimerítőbb jelentés teendő, amely alkalommal a netaláni tanúk is megnevezendők s ezeknek lakása, vagy hol tartózkodása pontosan megjelölendő.

j) Utczai tüntetések, zavargások és veszélyes jellegű bérmozgalmak alkalmával a rendőri hatóság támogatására kivezényelt katonai csapatok feladata és miként való igénybevétele.

22.373 fk. I. 908. Tapasztaltam, hogy utczai tüntetések, zavargások, vagy veszélyes jellegű bérmozgalmak alkalmával a rendőri hatóság támogatására kivezényelt katonai csapatok feladata és miként való felhasználása tekintetében a katonai csapatok igénybe vételére jogosult tisztviselőknél eltérő felfogás és gyakorlat mutatkozik.

Ezért ily esetekben követendő egyöntetű eljárás biztosítására a következőkre hívom fel a tisztviselő urak figyelmét:

A katonai karhatalom a közös hadsereg részére kiadott szolgálati utasítás

I. rész XI. fejezet 70, 71. és 72. §-ának rendelkezése szerint a politikai hatóság támogatására szolgál és csakis azon célból vezényeltetik ki, hogy a rendőrhatalóság részére karhatalmi segílyt és erőt szolgáltatasson a törvénysértések és zavargások megszüntetése céljából tett intézkedések keresztülvitelére. Tehát feladata csakis abban áll, hogy a rendőrhatalóságot ellenállás és erőszakos ellen-szegülés esetében fegyverének erejével támogassa. De semmiképp sem képezheti feladatát az, hogy ő maga is cselekvő részt vegyen és közreműködjék azokban a megelőző óvintézkedésekben, amelyeket a rendőrhatalóság a közrend helyre-állítása érdekében elrendel és foganatosít.

Ezért a karhatalmi segílytet céljából kirendelt katonai csapatokat, vagy egyes katonákat rendőri természetű szolgálatra, mint: őrszemre, őrjáratra, vagy miként ez a napokban a légszeszgyáraknál megtörtént, a légszeszcsapatokhoz biztonsági őrszolgálatra kirendelni nem szabad. Az ily szorosan vett rendőri jellegű szolgálatot csakis rendőrközegek által szabad teljesíttetni, míg a katonai csapat arra szolgál, hogy tömegével a rendőrség erejét növelje és támogassa.

Ezért kerülni kell az olyan intézkedéseket is, amelyek a katonai erőnek szétforgcsolódását vonják maguk után, mert a fegyveres erő csakis együtt fellépő nagyobb tömegével nyújthatja a hatóságnak a szükséges karhatalmi segílyt.

Felhívom az összes tisztviselő urakat, hogy a katonasággal való együtt-működés eseteiben a fentieket szigorúan tartsák szem előtt, nehogy egymás feladatának és jogkörének téves értelmezéséből a rendőrség vezénylő tisztviselője és a katonai csapatok parancsnoka között ellentétek merüljenek fel.

Dr. Boda Dezső, s. k. főkapitány.

j) Fegyverviselés korlátozása.

34.962/fk. I. 908. Az utóbbi napokban lefolyt tüntetések sajnálatos eredménye arra indított, hogy a lőfegyverek viselését ideiglenesen szükséges rendőrhatalósági korlátozásnak vessem alá.

Az erre nézve mai napon kibocsátott rendeletemet tudomásvétel és szigorú végrehajtás végett ide mellékelve kiadom.

Ezen rendeletem célja első sorban és kizárólag az, hogy a fegyverviselés és fegyverhasználat lehetőségét a minden bűncselekményre könnyen felhasználható, megbízhatatlan munkásoknál és egyáltalában az alsóbb társadalmi osztályoknál korlátozzam, a műveltebb és megbízható társadalmi osztályhoz tartozó fegyvertulajdonosok fegyverviselési jogát tehát nem szándékozom kellő indok nélkül megszorítani.

Ezért utasítom a kér. kapitányságokat, hogy azok részére, akiknél társadalmi és vagyoni állásuk, műveltségük, rangjuk és foglalkozásuknál fogva feltehető, hogy az engedélyvel visszaélni nem fognak, az engedélyt minden nehézség nélkül és a kérelmező fél minden felesleges zaklatását lehetőleg mellőzve adják ki.

Azoknak a munkásosztályhoz tartozó kérelmezőknek azonban, akik a lőfegyver viselését elfogadható és különösen méltánylást érdemlő indokokkal támogatni nem tudják, az engedély kiadását tagadják meg.

A kérelem tárgyában felveendő jegyzőkönyv és határozat, valamint az engedély nyomtatványmintáit a kér. kapitányságok már a holnapi nap folyamán kézhez veendik.

Jelen rendeletet azonnal hatályba lép.

* * *

34.962/fk. I. 908. Az egyre sűrűbben megismétlődő utczeni tüntetések és rendezvénytörések már annyira elfajultak, hogy a lelkiismeretlen izgatott által felbujtott tömeg a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetésétől sem riad vissza.

Miként az utóbbi napok sajnálatos eseményei mutatják, a tüntető tömeg nagy része lőfegyverrel volt ellátva és revolverlövésekkel támadt a kötelességük teljesítésében eljáró rendőrközegekre.

Ez a túrheteren állapot kötelességemmé teszi, hogy a nagy közönség személy- és vagyonbiztonságának megóvására a lőfegyverek viselését a helyzet által megkívánt korlátozásnak vessem alá.

Ez okból az 1881: XXI. t.-cz. 8. §-ában gyökerező jogomnál és kötelességemnél fogva ideiglenesen a következőket rendelem és hozom köztudomásra:

1. A székesfőváros területén bármilyen alakú vagy szerkezetű lőfegyvert nyilvános helyen csak az viselhet, vagy hordhat magával, aki erre nézve a rendőrségtől engedélyt nyert.

2. Az ilyen engedélyeket a fegyvertulajdonos szóbelileg, vagy írásban előterjesztett kérelmére a kérelmező lakása szerint illetékes kér. kapitányság adja ki. Az engedély kiadása díj nélkül történik.

Az engedély megtagadását kimondó határozat ellen felebbezésnek a fennálló törvények értelmében II. fokban a főkapitányhoz és III. fokban a m. kir. belügyminiszterhez van helye.

3. Az ily engedélyt a tulajdonos, ha fegyverrel jár, mindig magánál tartani és a rendőrközegek felhívására felmutatni tartozik.

4. Aki rendőri engedély nélkül lőfegyvert visel, vagy hord magánál, kihágást követ el és az illetékes kér. kapitányság által 100 koronáig terjedő büntetéssel, behajthatatlanság esetén 5 napig terjedő elzárással fog büntetetténi.

5. Jelen rendelet hatálya nem terjed ki azokra, akik az illetékes hatóság által kiadott vadászfegyverek alapján vadászfegyvereket hordanak, valamint azokra sem, akik mint a csendőrok, rendőrök, fegyőrök, pénzügyőrök, felesketett erdőtisztviselők, erdő- és mezőőrök fegyvereiket hivatásuk gyakorlása közben viselik.

Budapest, 1908. október hó 9-én.
főkapitány.

Dr. Boda Dezső s. k.

V. FEJEZET.

Nyilvántartás.

Röviden megemlítem az államrendészeti hatóság által vezetett nyilvántartásokat.

Azon egyéneket, akiktől a köz- és államrend megzavarására irányuló eredményes tevékenység várható, az államrendészeti hatóságnak feladata és kötelessége nyilvántartani, működésüket figyelemmel kísérni.

A rendőrségnek törvényben gyökerező joga van bárkit is maga elé idézni, keresetmódja és ennek forrásai és foglalkozása tekintetében tüzetesen kihallgatni.

Amennyiben bárki is rendes és tisztességes keresetet igazolni nem tud, rendes, bejelentett lakással nem bír, a kbt. 62. §-a módot nyújt a hatóságnak arra, hogy őt rendes lakás és keresetforrás szerzésére utasítsa, és ha ennek daczára záros határidőn belül a meghagyásnak eleget nem tenne, csavargás miatt megbüntethető, illetőségi helyére eltolonczolható. Ha egyébként is a közületre vagy államra veszélyes tevékenységet fejt ki, s az itteni szűkebb társaságból való kiközösítése és eltávolítása a közület és állam érdekében kívánatos, kitiltható s ha külföldi, az ország területéről is kiutasítható.

Az államrendészeti hatóság kötelessége nyilvántartani a szociálista agitátorokat és az anarchistákat. Az államot ezen jog feltétlenül megilletvén, az államrendészeti hatóság ebbeli tevékenysége sem önkénynek, sem az egyéni szabadság korlátozásának nem tekinthető.

A külföldiek bejelentési kötelezettségeiről, a külföldiek nyilvántartásáról külön törvény rendelkezik.

Az állam önvédelmi harca ez a terroristák, anarchisták, nihilisták, szindikalisták, és az államrendnek egyéb ellenségei ellen.

Nálunk az anarchistáknak a tett propagandája tanai követőinek beözönlését az államrendészeti hatóság figyelemmel kíséri és lehetőleg meggátolni tartozik.

Az anarchista tanok itt csakis a külföldről jött tagok útján terjedhetnek, ezért az államrendészeti hatóság feladata ezekről a

legpontosabb nyilvántartást vezetni és működésüket állandóan és tüzetesen megfigyelni.

Az utazó szocialista agitátorok ellenőrzése és veszélyes működésüknek megakadályozása tárgyában még régebben. 1898. évben 768. eln. sz. alatt adatott ki egy belügyminiszteri körrendelet, melyet már közöltem.

E szerint a szocialista izgatok gyakran áthágva a törvényes korlátokat és felhasználva a nép tudatlanságát, a köznépet mindenféle teljesíthetetlen ígéretekkel tévútra vezetik, benne a birtokos osztály elleni gyűlöletet felébresztik és táplálják, a hatóságok tekintélyét és a törvények iránti tiszteletet belőle kiirtják, sőt annak kebeléből a haza szeretetét is kitépik.

Ezen izgatás eredménye aztán a hatósági intézkedéseknek erőszakkal való ellentállás, magánosok elleni erőszak, a közbéke, személy- és vagyonbiztonság megzavarása.

A fenthivatkozott miniszteri rendelet felhívja az államrendészeti hatóságokat, hogy ezen szocialista izgatok tevékenységét a legéberebb figyelemmel kísérjék.

Természetesen ügyelni kell arra, hogy a személyes szabadságon soha ok nélkül sérelem ne ejtessék.

Az állam érdekeire, közrendre és közbiztonságra veszélyesnek látszó külföldi egyéneknek a rendőrhatalóságok által való állandó nyilvántartását nagyban megkönnyítette a Külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról" szülő 1903: V. t.-cz. és az ennek végrehajtása tárgyában kiadott 40.000/1908. sz. belügyminiszteri rendelet

A hivatkozott törvény 10. §-a, mely az államérdekekre és államrendre veszélyes külföldiek eltávolításáról rendelkezik, a következő:

„Az a külföldi, aki magát kellően nem igazolja, a maga és családja fentartására szolgáló eszközöket ki nem mutatja, vagy akinek az állam területén való tartózkodása az állam érdekeire, vagy a közbiztonságra és közrendre nézve

46.603/fk. I. 1900.

agályos, az állam területéről a rendőri hatóság által bármikor kiutasítható, esetleg kényszer útján is eltávolítható.“

Rendelet.

Államrendészeti és közbiztonsági okokból szükségesnek találok, hogy a Budapesten ideiglenesen, vagy állandóan tartózkodó külföldi honosságú egyének külön rendőri *nyilvántartásba* vétsenek.

Ezen nyilvántartás létesítése és annak vezetése tekintetében a következők rendelem:

1. A külföldi honosságú egyének nyilvántartását és az ezzel összefüggő rendészeti teendőket az államrendészeti ügyek vezetésével megbízott központi előadó teljesíti. Ezen nyilvántartásba a Budapest területén tartózkodó összes külföldi honosságú egyének beveendőek.

Külföldi honosnak az tekinthető, aki az 1879: L. t.-cz. értelmében magyar állampolgársággal nem bír.

2. A külállamok diplomáciai és konzulatusi személyzetére és azok családtagjaira jelen rendelet nem terjed ki.

3. A nyilvántartáshoz szükséges adatokat a bejelentési hivatal szolgáltatja a beérkező bejelentési lapok alapján.

A bejelentési hivatal által a szállodai bejelentések alapján vezetett külön idegen nyilvántartás továbbra is fennmarad és ezután is vezetendő lesz.

4. A bejelentési hivatal a külföldi honosságú egyének be- és kijelentési lapra, akár a szállodából, akár magánlakásból történik a bejelentés, az ottani kezelés után a nyilvántartás vezetésével megbízott előadónak adja át. A helybeli lakók bejelentési lapján bejelentett külföldiek ezután is a bejelentő törzslapjára lesznek feljegyzendők és az eredeti bejelentő lap adandó át az előadónak. Ha pedig a bejelentés az idegenek részére szolgáló bejelentési lapon történik, akkor a bejelentő hivatal az eredeti bejelentési lapot az idegenek szekrényében elhelyezi, a szelvényt pedig az előadónak átadja.

5. A helybeli szállodák tulajdonosai utasítandók, hogy a külföldi egyének bejelentési lapjain ezentúl a szelvényt is töltsék ki.

6. A bejelentési hivatal a külföldiek ki- és bejelentésére szolgáló lapokon kívűj a helybeli lakók bejelentési lapjainak kezelésénél is ügyelni tartozik arra, hogy külföldi vagy külföldi születése alapján ilyennek vélelmezhető egyén nem ilyen helybeli bejelentési lapon jelentkezett-e?

Ha erről meggyőződést szerez és egyáltalában mindazon esetekben, midőn külföldiek itt tartózkodásáról bármí módon hivatalos tudomást nyer, ezek lapjait a fent nevezett előadónak átadja.

7. A külföldiek nyilvántartásával megbízott előadó az átvett bejelentési lapokat külön e célra készítendő fiókos szekrényekben helyezi el.

A szekrények fiókja nem betűsoros rendben, hanem országok szerint rendezendők be.

Az egyes országok feliratait viselő fiókokban a bejelentő lapok a vezető- és keresztnév szerinti betűsoros rendben helyezendők el.

Az egyik szekrénybe a jelenleg itt tartózkodó külföldiek lapjai, a másikba a kijelentett és eltávozottak lapjai helyezendők. Ugyanazon egyénre vonatkozó be- és kijelentési lapok egymáshoz ragasztandók.

8. Az államrendészeti ügyek előadója a bejelentett külföldieket hivatalába idézheti és őket, — amennyiben ezt a körülmények indokoltá teszik, — itt tartózkodásuk célja és időtartama, valamint foglalkozásuk, személyi és megélhetési viszonyaik tekintetében kihallgathatja, esetleg pedig igazoló okmányait egy rendőrközeg által megtekintheti.

Ha a kihallgatás során arról szerez meggyőződést, hogy a külföldi a fenttartáshoz szükséges eszközökkel nem rendelkezik és azokat itt megszerezni nem tudja, valamint oly esetekben, ha annak itt tartózkodása államrendészeti vagy közbiztonsági szempontból aggályosnak mutatkozik, a főkapitány utasítására a külföldit felhívhatja, hogy megszabott idő alatt a fővárost hagyja el, esetleg a r. fogház- és tolonczügyosztályt értesíti, hogy kiutasítása iránt a 9389/1885. sz. belügyminiszteri rendelettel kibocsátott tolonczszabályzat értelmében intézkedjék.

11. Jelen rendelet hatálya f. évi november hó 1-én kezdődik.

Budapest, 1900. évi október hó 15-én.

Rudnay Béla s. k.
főkapitány.

Újabban a külföldieknek az ország területén való lakhatásáról szóló törvény és miniszteri rendelet a külföldiek nyilvántartása tekintetében is tartalmaz rendelkezéseket.

VI. FEJEZET.

Nemzetiségi rendészet.

A mint munkám legelején az államrendészet osztályozásánál már említettem, az államrendészethez tartozik a *nemzetiségi rendészet és a sajtó rendészete is.*

Ezen munkámban a nemzetiségi rendészet végtelen fontos kérdésével bővebben nem foglalkozom. Csak röviden jegyzem meg, hogy az egységes magyar nemzeti állam kiépítését célzó kormánytörekvések egyik fősegítő és végrehajtó szerve és közege az államrendészetet gyakorló rendőrhatalóság.

Már ezen szempontból is égetően sürgős állami feladat lenne a vidéki, különösen nemzetiséglakta vidéki rendőrségek államosítása.

Mert teszem azt, Erdélyben és más nemzetiséglakta vidéken az államosított vidéki rendőrkapitányok lennének a nemzetiségi államrendészet kezelői és hivatott hatóságai s így legfőbb támaszai és védőbástyái a magyarságnak is.

Poliglott állam vagyunk, az ország be van ékelve és hálózva igen sokféle nemzetiségekkel.

Az esetleges nemzetellenes konspirációk, terjeszkedési vágyak és agitációk figyelemmel kísérése, az országtól való elszakadás eszméje propagálásának meggátlása, a nemzetiségi agitátorok üzelmeinek fékentartása a nemzetiségi rendészetet ellátó államrendészeti hatóság feladata. Az oláhság, németiség, tótság tengere között ő képviseli a magyar államhatalmat, az egységes magyar állameszmét, vára ő sok helyütt a magyarságnak, erőssége az egységes fejlődő magyar nemzetnek.

Hivatott féket szabni a nemzetiségek terjeszkedésének és mindenben és mindenkoron kifejezést adni a magyar faj elvitathatatlan szupremáciájának.

A sajtó rendésétét nem tárgyalom, mert szűkre szabott munkám kereteit ezen nagyfontosságú kérdésnek egész terjedelmében való ismertetése messze túllépné.

Idegen nemzeti színek, címerek és zászlók használata tárgyában a belügyminiszter által 1874. július 6-án 26.559. és 1885. november 24-én 62.693. sz. alatt rendeletek adtak ki.

Jogszabályok:

a) „Értésemre esett, hogy némely vidékeken nyilvános összejöveteleknél idegen nemzeti színek, címerek és zászlók szoktak használni.

A hivatalos pecsétek, nemzeti színek, címerek és lobogók azon jelvények, melyeket minden nemzet saját állami önállóságának külső jelzésére használ, és minthogy azok egyszersmind az állami felsőbbség jelvényei is, az azokkal üzött minden visszaélés, illetőleg az idegen zászlónak és címereknek más országok területén való jogosulatlan használata az illető ország területi épsége és állami fenhatósága ellen intézett merényletet képez. Az 1848. XXI. t.-cz. a magyar nemzeti színek és az ország címere iránt határozottan rendelkezvén, ezen törvény értelmében nyilvános helyeken és összejöveteleknél csakis a magyar nemzeti lobogó és az országcímert használható, minden idegen címer, zászló vagy más ilyenmű jelvény használata azonban meg nem engedhető. Miért is idegen jelvényeknek bármely alkalommal és ürügy alatti használata eltiltandó, s az ezen tilalom áthágói ellen a törvény teljes szigorja alkalmazandó.

Ezen tilalom megszegése kihágást képez és 15 napig terjedhető elzárással és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A jelvények pedig eltávolítandók.“

b) Zászlósértések meggátolása.

426/fk. kih. 99. sz. rend.

A székesfővárosban a közelmúltban megtartott egyik fölvonulás alkalmával történt, hogy a fölvonuláshoz vitt egyik, sőt úgy látszik több nemzeti színű zászló fehér és zöld színű szöveit letépték s az így előállító ti vörös lobogót használták. A mindenesetre súlyos beszámítású esetet észrevevő rendőrtisztviselő az ekként megcsonkított, illetve meggyalázott zászló továbbvitelét ugyan meggátolta, de a tettesek személyazonosságának megállapítása iránt kellően nem intézkedett.

Ebből kifolyólag utasítom az összes osztály- és kerületvezető rendőrtanácsos és kapitány urakat, a hozzájuk beosztott tisztviselőket, nemkülönbön a főparancsnok és detektív-főfelügyelő urakat, hogy amennyiben a rendőrség hivatalos eljárása közben a fentérintett esethez hasonló esetekben beavatkozásnak szüksége merülne fel, a cselekmény folytatásának megakadályozásával és a bűnfelek lefoglalásával egyidejűleg az elkövetett cselekmény tetteseit is lehetőleg nyomban puhatólja ki és az eset körülményeihez képest esetleg tartóztassa le, illetve személyazonosságának kétségtelen megállapítása végett állíttassa elő.

Budapest, 1899. január 17-én.

Rudnay Béla s. k.
főkapitány.

Vonatkozó jogszabályok még:

c) Az 1868: XLIV. t.-cz. a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában. Ezen törvény bevezetése a következőképen hangzik:

„Mintthogy Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozók is, egyenjogú tagja; mintthogy továbbá ezen egyenjogúság egyedül az országban divatozó többféle nyelvek hivatalos használatára nézve és csak annyiban eshetik külön szabályok alá, a mennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat és közigazgatás gyakorlati lehetősége s az igazság pontos kiszolgáltatása szükségessé teszik, a honpolgárok teljes egyenjogúsága minden egyéb viszonyokat illetőleg épségben maradván, a különféle nyelvek használatára nézve a következő szabályok állapítatnak meg“ stb.

d) A fennállott román nemzeti párt irányának megfelelő gyülekezetben való részvétel eltiltása. (911895. sz. bel. min. rend.)

A fennállott úgynevezett román nemzeti párt működését 1894. évi június 16-ról 321. rés. sz. a kelt rendelettemmel betiltottam. Ezen tilalom megszegését 1894. évi december 7-ről 1488. rés. szám alatt kelt rendelettemmel kihágásnak minősítettem.

Mindenki, ki a nevezett párt irányának megfelelő gyülekezetekben vagy ilyen gyülekezetek összehívásában részt vesz: 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel fog sújtatni.

e) A Janka Ábrahám emlékére tervezett szobor felállításának s a szobor czelejára való gyűjtésnek megtiltása. (426/1895. sz. bel. min. rend.)

Mindenki, ki Janku Ábrahámnak tervezett szobor felállítása érdekében bármily cselekmény által közreműködik, okmányokat gyűjt, vagy ad, kihágást követ el és 15 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Befejezés.

Az egyéb államrendészeti teendők ismertetését ezúttal mellőzöm, csupán megemlítem, hogy a számtalan munkásjóléti és szociálpolitikai tevékenység és ezek eredményeképen hozott törvények helyes végrehajtásának ellenőrzése igen gyakran, ha közvetve is az államrendészetet gyakorló rendőrhatalóságot is érinti, illetve az ő közreműködését is kihívja.

Az államrendészetet gyakorló rendőrség hatásköréhez tartozik még a kivándorlásról szóló törvény végrehajtása, a kivándorlás ellenőrzése, meggátlása, a kivándorlásra csábítás és visszaélések megakadályozása s a törvényben tiltott cselekmények nagy részének, a kihágásoknak megtorlása.

Meg kell említenem még, hogy a nyilvános adománygyűjtés ellenőrzése is sokszor államrendészeti feladat. Engedély nélkül nyilvánosan adományokat gyűjteni nem szabad. (L. fentebb a vonatkozó rendeletet!)

Különösen a munkásszakegyletek vezetői s a munkás felvonulások rendezői kísérlik meg gyakran a gyűjtési tilalom kijátszását akként, hogy értéktelen jelvényeket, szalagokat, virágokat stb. pénzért vétetnek meg a munkásokkal s az ekként gyűjtött összegeket pártcélokra fordítják. A hatóság figyelmének erre is ki kell terjednie, s a visszaélések megakadályozandók.

Végzem pedig annak hangoztatásával, hogy az államrendészeti tevékenység helyes ellátása és betöltése a rendőrhatóságnak egyik legfontosabb feladata, mert az állami és társadalmi rend fentartása alapja a népjólétnek és az ország boldogulásának!